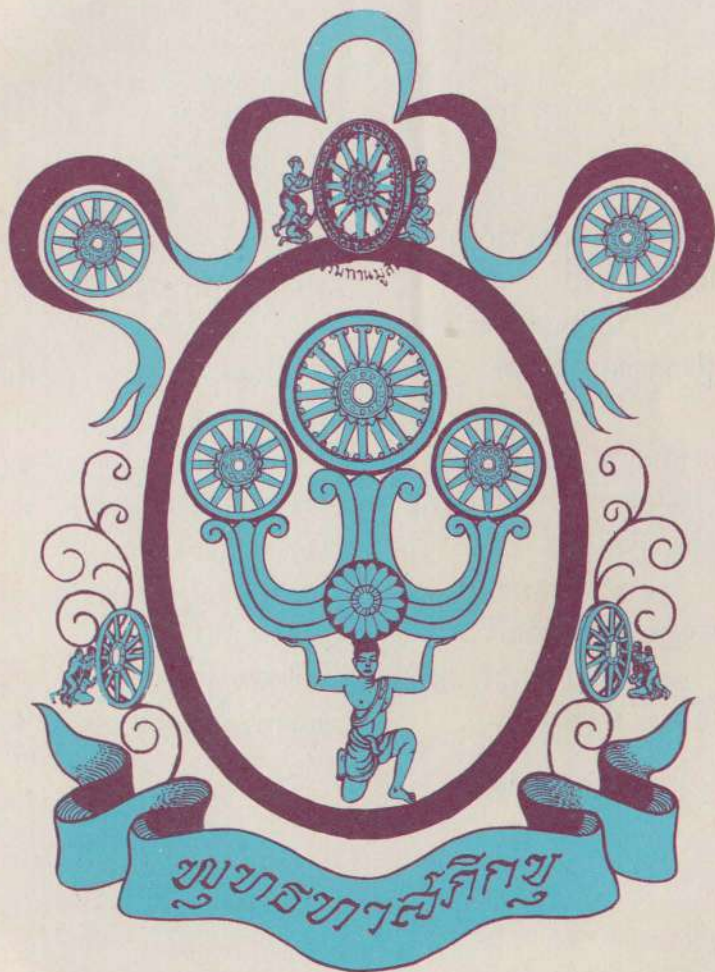

BIA-P. 2. 3. 1 / 3-9

ทางออกที่ ๓ แห่งยุคปัจจุบัน

โดย

ชุดหมอนล้อ อันดับ ๙

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมั่นทว้ทงราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพทททรงประสงค้ ๗
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปน้โลกให้อ้อยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศขสถาพร ๗
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่ส่เดร้จันาน ๗
จะทกข้ทนทงคินวัน	พิฆาตกนบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ๗
บรรช้ทพระพททองค์	จึงประสงค้ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ๗
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทว้ทงราชตรี ๗

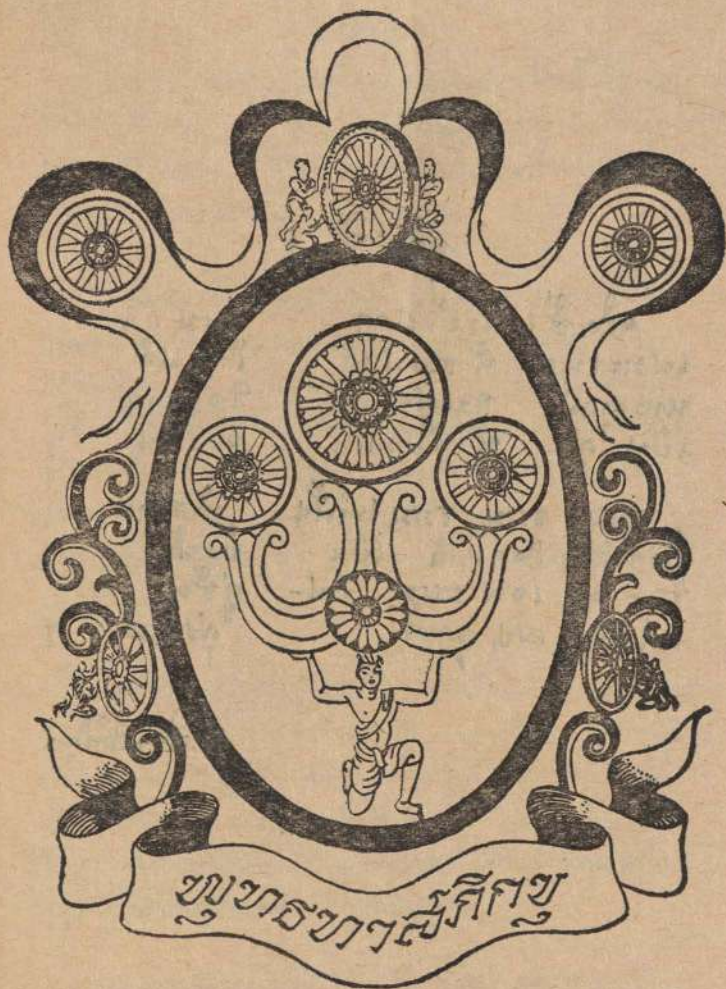
พ.ท.

๒๕๒๓

B1A-P.2.3.113-9

ทางออกที่ ๓ แห่งยุคปัจจุบัน

โดย

ชุดหมอนล้อ อันดับ ๙

ศรัทธาบริจาคของผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑/๓,๖๐๐ เล่ม : ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๒๔

จริง ชี !

จริง ชี ! เราย้ำบอก
เฟอะ-เหุต ที่ธรรมคำ
หม่องทาก สบสข กั้น
เป็น ลุง พี่เค่ป่องแท้

ธรรม กั้น
โลก แล้ว
จีตตยา
ลุ่ม เห็น 7

ธรรม, ธรรม, ธรรม, ไท่พั้น
โลกนี้, โลกนี้, เป็น
จีต คม เสพ ธรรม วิชา-
ตม ลุง, เม็ด, ลุง

ที่ สภา
ยังแท้
ดูชีพ
สัพพต 7

พ.ธมต.ท.

ทางออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน*

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์แห่งภาคมาฆบูชา เป็นครั้งที่ ๗ ในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวถึงเรื่อง ธรรมส์จะปกิณกะต่อไปตามเดิม แต่จะได้ให้หัวข้อย่อยเฉพาะวันนี้ว่า ทางออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน. ท่านบางคนอาจจะไม่ทราบว่ ทางออกที่ ๓ นั้นคืออะไร? โลกปัจจุบันจะต้องการหนทางออกไปทางไหน? อย่างนั้นเป็นต้น ก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจในข้อนี้กันเสียก่อนในตอนแรก.

[ทบทวน.]

ในครั้งที่แล้วมาเราพูดถึงเรื่อง สິงทังปวงเป็นไปตามปัจจัย. ความที่สິงทังปวงเป็นไปตามปัจจัยนั้น มีความหมายกว้างขวางมาก. การที่โลกนี้มีความยุ่งยากอยู่ในทุกวันนี้ ก็เพราะว่าสິงทังหลายเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยนั้นเหมือนกัน; เป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ทำให้ยุ่งยาก นมทนก็ยุ่งยาก; ถ้าเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้สงบ

* บรรยายเมื่อ ๑๘ ก.พ. ๒๕๑๒

มันก่สงบ. เดยวนเรามาตุสถานการณปัจจุบัน เห็นว่าโลกมัน
 อยู่ในความยุ่งยาก เพราะเหตุปัจจุชนดินน; เราก้มา แกไข
 สถานการณอนน; แตก่ต้อง ด้วยกฎทว่า สงทงหลายเป็นไป
 ตามเหตุปัจจุช อยู่นเอง.

.... ..

[เริ่มการบรรยายครั้งน.]

ทางออกที่ ๓ เป็นคำทางการเมือง

กำลังพิจารณาแก้ปัญหาที่น้อย.

คำทว่า ทางออกที่ ๓ เดยวนเป็นคำใหม่ เป็นคำทาง
 การเมือง, เป็นภาษาการเมือง : ว่าทางออกที่ ๑ กมี, ทางออก
 ที่ ๒ กมี, ลวนแต่เป็นเรื่องทางการเมือง. เมื่อทางออกที่ ๑,
 ทางออกที่ ๒ มันแก้ปัญหาคไม่ได้; เขาก้ต้องหาทางออกที่ ๓
 เพื่อจะแก้ปัญหาคต่อไป. พวกทียตมันนในทางออกที่ ๑ คคือเรื่อง
 ของอำนาจของทุนของความมั่งมี นนเขาก้ยึดถือทางนสำหรับ
 จะแก้ปัญหาค. อีกรพวกหนึ่ง เขาคือเอาความยุ่งากจนของคนจน
 เป็นหลัก ถึงกับว่าจะทาลายคนมั่งมีไปเจือจางคนจน นก้เป็น
 ทางออกที่ ๒, กมีคนออกพวกหนึ่งเห็นว่าทงสองทางนนใช้ไม่ได้
 เขาคจะหาทางออกที่ ๓ ซึงเป็นเรื่องอะไรก้แล้วแต่เขาคจะนึกคิด;
 เป็นเรื่องทกำลังเถียงกันอยู่ ย้อแย้งกันอยู่ว่า ทางออกที่ ๓ นจะ
 ต้องเป็นอย่างไร? มีคนออกความเห็นต่าง ๆ กัน ยังไม่เป็นทียุด.

ทั้งปวง ทั้งเทวดาและมนุษย์. ขอให้จำไว้ให้แม่นยำว่า พระองค์ทรงประสงค์ในวงกว้างว่า การเกิดขึ้นของพระองค์ก็ดี, การมีพระธรรมเป็นของพระองค์ในศาสนานี้ก็ดี, การมีคณะสงฆ์ในศาสนา ในโลกนี้ก็ดี, ล้วนแต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ทั้งเทวดาและมนุษย์.

คำว่า “ทั้งเทวดาและมนุษย์” นั้นแหละ มีความหมายชัดเจนอยู่แล้ว; แต่บางคนไม่เข้าใจ. ในที่นี้เราให้ความหมายจำกัดลงไปว่า เทวดานั่นคือพวกคนรวย มนุษย์นั่นคือพวกคนจน, หรือถ้าจะพูดให้โตใหญ่กว่านี้พูดว่า เทวดานั่นคือ คนที่ไม่มีปัญหาเรื่องปากเรื่องท้อง ไม่ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ; ส่วนพวกมนุษย์นั้น คือคนที่ยังมีปัญหาเรื่องปากเรื่องท้อง ยังจะต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ: มันก็มีอยู่สองพวกเท่านั้นในโลกนี้ แล้วบัดนี้มันก็มีปัญหาระหว่างคนสองพวกนี้ คือคนที่ไม่ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ กับคนที่ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำนั่นแหละ. เขากำลังวิวาทกัน; ไม่ใช่ชกต่อยกันโดยตรง แต่ว่ากำลังวิวาทกันทุกอย่างทุกทาง โดยความคิด ความนึก โดยการต่อสู้ โดยความพยายามกระทำต่าง ๆ นานา. ท่านทั้งหลายที่ทราบอยู่ดีแล้วว่า คือปัญหาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนายทุนและกรรมกร. สรุปแล้วก็คือ ระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจน.

โลกกำลังแบ่งออกเป็น ๒ พวก : พวกหนึ่งถือหลักเอาความมั่งมี เป็นความประเสริฐ, พวกหนึ่งก็ยากจน, ก็ถือเอาการต่อสู้คนมั่งมีเป็นหลักปฏิบัติของเขา; เกิดเป็น ๒ พวกกันอยู่อย่างนี้;

พยายามจะทำลายล้างกัน อยู่ทุกวัน ๆ ในโลกปัจจุบันนี้. ^{๕๑}เรียกว่า
 วิกฤติการณ์ คือภาวะอันเลวร้ายของโลกแห่งยุคปัจจุบัน. ^{๕๒}ทำ
 อย่างไรจะช่วยให้โลกออกไปเสียได้ ^{๕๓}จากภาวะอันเลวร้ายนี้?
 พวกหนึ่งก็เสนอวิธีการที่หนึ่ง ^{๕๔}คืออย่างนายทุน. พวกหนึ่งก็
 เสนอวิธีการอีกอย่างหนึ่ง ^{๕๕}คืออย่างพวกชนกรรมาชีพ.

๕๖ ^{๕๗}ทีนี้ เราพุทธบริษัทของตนเองก็วิธีหนึ่ง ^{๕๘}ซึ่งจะได้
 กล่าวต่อไป ^{๕๙}เขาจะเอากันหรือไม่เอา ^{๖๐}นั้นก็ไม่มีทราบไม่รู้; แต่
 ๖๑ ^{๖๒}ว่าเราเชื่อมั่นอย่างนี้ ^{๖๓}เราจะต้องพูดกันอย่างนี้. ^{๖๔}เมื่อเขาเห็นด้วย ^{๖๕}มัน
 ๖๖ ^{๖๗}ก็ง่าย ^{๖๘}ที่ว่าพุทธศาสนาจะเป็นประโยชน์แก่โลก, ^{๖๙}หรือว่า ^{๗๐}โลกจะ
 ๗๑ ^{๗๒}รอดออกไปได้ ^{๗๓}โดยอำนาจของพระศาสนา. ^{๗๔}นั่นแหละคือใจ
 ๗๕ ^{๗๖}ความสำคัญของเรื่องที่จะพูด ^{๗๗}คือทางออกที่ ๓ ^{๗๘}ที่จะช่วยให้โลก
 ๗๙ ^{๘๐}ออกมาเสียได้จากปัญหาแห่งยุคปัจจุบัน. ^{๘๑}คำว่าทางออก, ^{๘๒}ทาง
 ๘๓ ^{๘๔}ออกนี้ ^{๘๕}เป็นภาษาการเมืองยุคปัจจุบัน ^{๘๖}ใหม่ๆ ^{๘๗}หยก ๆ ^{๘๘}คือทางที่โลกจะ
 ๘๙ ^{๙๐}ออกไปเสียจากความเลวร้าย ^{๙๑}ที่กำลังมีอยู่ในทุกวันนี้.

๙๒ ^{๙๓}ปัญหาอยู่ว่า ^{๙๔}มนุษย์กำลังแตกกัน

๙๕ ^{๙๖}เพราะกิเลสครองโลก.

๙๗ ^{๙๘}ทีนี้ ^{๙๙}ปัญหาที่จะต้องมองดู ^{๑๐๐}ก็คือความเลวร้ายของโลก
 ๑๐๑ ^{๑๐๒}แห่งยุคปัจจุบันนี้เอง ^{๑๐๓}แสดงผลอยู่ ^{๑๐๔}โดยตรงก็มี ^{๑๐๕}โดยอ้อมก็มี.
 ๑๐๖ ^{๑๐๗}โดยตรง ^{๑๐๘}ก็คือ ^{๑๐๙}ต่อสู้กันระหว่างลัทธิทั้งสองนี้, ^{๑๑๐}โดยอ้อม ^{๑๑๑}ก็คือ
 ๑๑๒ ^{๑๑๓}สิ่งต่าง ๆ ^{๑๑๔}ที่เป็นความยากลำบาก ^{๑๑๕}ที่เป็นผลเกิดมาจากการต่อสู้

ของคนสองฝ่ายนั้น. เหมือนอย่างว่า ช่างสารชนกันหญ้าแพรกมัน
ก็แหลกละเอียด. น้แหละ คนโบราณเขาพูดไว้ดังแต่ครั้งกระโน้น.

ช่างสองตัวมันชนกัน มันก็เจ็บปวดด้วยกัน แพ้ชนะ
เป็นตายตามเรื่องของมัน ระหว่างช่างสองตัวนั้น. แต่ที่แผ่นดิน
นั้น หญ้าแพรกพลอยแหลกละเอียดไปเป็นอันมาก. นี้เราเรียก
ว่าปัญหาโดยอ้อม, เป็นผลพลอยได้; ที่เห็น ๆ อยู่ ก็คือว่า
เมื่อเขาทำสงครามกัน มันก็ทำให้เกิดปฏิกิริยาต่าง ๆ นานาขึ้นมา
ในโลก, ทำให้เศรษฐกิจปั่นป่วน ทำให้ทุกอย่างที่เป็นความสงบ
นั้นสูญหายไปหมด.

เดี๋ยวนี้เราเห็นว่า มันมีอาชญากรรมเต็มไปทั้งโลก ไม่
เฉพาะในบ้านเราหรือประเทศของเรา ยังไม่สิ้นสุด; แม้ว่าการ
สงครามโดยตรงจะสิ้นสุดไปแล้ว ผลพลอยได้อันเลวร้ายนั้นก็ยังไม่
สิ้นสุด. เดี่ยวนี้ สงครามในทางจิตใจก็ยังไม่สิ้นสุด ยังมีการ
ต่อสู้กันอยู่ ผลมันก็มีอยู่อย่างอื่นต่อไปอีก.

ถ้าจะดูในแง่ที่ลึก จะมองเห็นว่า มนุษย์กำลังแตก;
พูดว่ามนุษย์แตกก็ ฟังเร็วๆ ก็น่าหัวเราะ ว่ามนุษย์มันแตกได้
เหมือนกับถ้วยชาม. คำว่า มนุษย์ มัน ควรจะเป็นมนุษย์คนเดียว
กันทั้งจักรวาล นี้แหละเรียกว่ามนุษยชาติ :- มีหน่วยเดียวเพียง
มนุษยชาติ มีอะไร ๆ ถูกต้องตามความหมายของมนุษย์ เป็น
มนุษย์อย่างถูกต้อง เป็นมนุษยชาติเพียงหน่วยเดียว.

เดียน มนุษยชาติ นั้นแหละ กำลังแตกออกเป็น

๒ พวก แล้วมันก็ฆ่าฟันกันเอง คือทำลายกันเอง; อย่างนี้เรา
เรียกว่า มนุษย์มันแตก ไม่ใช่โลกแผ่นดินมันแตก แต่มนุษย์
โลกนั้นมันแตก. โลกแห่งมนุษย์หรือมนุษยชาตินี้มันแตก,
มันกำลังแตก; นี่เป็นปัญหาที่กำลังมีอยู่จริง. ความเดือดร้อน
เพราะมนุษย์แตกกันนี้ มันก็มากซนๆ แล้วจะมากกว่านี้อีก
มาก; เพราะว่า การแตกกันนั้นมันจะไปตามอำนาจของกิเลส
ก็หมายความว่า ชิ่งแตกแยกกันเท่าไร กิเลสจะยิ่งครองโลกมาก
ซนเท่านั้น. เพราะคนเราเนี่ย เมื่อได้ทะเลาะวิวาทกันอย่างที่เรียก
ว่าเลือดมันเข้าตาแล้ว ก็ไม่มีวันละทมมันจะพูดกันรู้เรื่อง มีแต่จะ
ทะเลาะวิวาทกันยิ่งซน ฉะนั้นจึงต้องหาทางที่จะปรับปรุง.

การมาพูดกันถึงเรื่องนักเป็นสังกตมเหตุดล, มีเหตุผล
สำหรับมนุษย์ ที่จะเป็มนมนุษย์ใหม่ประโยชน์ ตามความหมาย
ของคำว่ามนุษย์. ถ้าเขาจะเป็มนมนุษย์เฉพาะเขาเอง เห็นแก่
ประโยชน์ของเขาเอง ไม่รู้ไม่ซกกับคนอื่น มันก็ได้เหมือนกัน;
มนุษย์คนนั้นเป็มนมนุษย์ที่ไม่ใช่มนุษย์, ไม่มีความหมายเต็มตาม
ความหมายของคำว่ามนุษย์. มนุษย์ต้องมีจิตใจสูง; มีจิตใจ
สูงนั้นต้องรู้อะไร ดีกว่ามนุษย์ที่มีจิตใจต่ำ, คือเห็นแต่แก่ตัวเอง
อย่างเดียว. ด้วยเหตุนี้แหละ เราจึงควรจะพูดกันถึง เรื่องทาง
ออกที่ ๓; ใครจะไม่เห็นด้วยก็ตามใจ. อาตมาเห็นว่าเป็น
เรื่องที่ต้องหยิบขานมาพิจารณา ในหมู่พุทธบริษัทเรา; ด้วย
เหตุผลเพียงง่าย ๆ อย่างเดียว ก็คือว่า พุทธบริษัทเราอาจจะช่วย

ได้; เมื่ออาจจะช่วยได้แล้วเราไม่ช่วย เราก็คือเป็นคนเห็นแก่ตัว, แล้วก็หมดความเป็นพุทธบริษัทไปในตัว, ฉะนั้นจึงขอให้ท่านฟังเรื่องนบ่าง.

ท่านทายกทายิกาทั้งหลาย ก็สนใจแต่เรื่องบุญกุศล โดยไม่ค่อยรู้ความหมายว่า บุญกุศลนั้นคืออะไร. อาตมาอยากจะให้ถือความหมายให้มันกว้าง ว่า ถ้าเป็นบุญเป็นกุศลจริง ต้องเป็นไปเพื่อความสงบสุข เป็นไปเพื่อความเป็นปกติ มีสันติสุข ส่วนบุคคล, มีสันติภาพในส่วนรวม หรือส่วนสังคม. นั่นแหละจะเรียกว่า สิ่งที่ต้องช่วยกันทำของผู้ที่มสติปัญญา หรือว่าเป็นบุญเป็นกุศล.

คำว่า บุญ นั้นมันต่างบาป, บาปคือความเลวความชั่ว ความร้ายกาจอะไรทุกอย่าง. บุญนั้นเป็นชื่อของสิ่งที่ต่างบาป, กุศล ก็เป็นชื่อของสิ่งที่ดีที่บุญทำได้ เหมือนกับขของมีคม. ถ้าเรามีกุศล เราจะตัดปัญหาของความทุกข์นานาชนิดได้; นี้เรียกว่ากุศล. เราควรจะมีกันทั้งบุญ ควรจะมีกัน ทั้งกุศล ช่วยกันต่างส่งสกลปรกเสว้าหมองในโลกนี้, ช่วยกันตัดปัญหาอันยุ่งยากในโลกนี้. นี้จึงจะเรียกว่า เป็นคนที่มีบุญมีกุศลโดยแท้จริง; ไม่ใช่มีกันแต่ปากว่า, พูดเพ้อๆไป ว่ามีบุญมีกุศล, แล้วก็ไม่เห็นว่ามันมีอะไรที่เป็นประโยชน์ ตรงตามความหมายของ คำๆนั้น.

เดี๋ยวนี้ เราจะใช้สมรรถภาพหรือคุณสมบัติ หรืออะไรก็ตามของพุทธบริษัทนี้ จะช่วยล้างความชั่วความเลวในโลก จะช่วยแก้ปัญหอันยุ่งยากในโลก ซึ่งโลกนี้กำลังต้องการอยู่อย่างแท้จริง นั่นก็วาทะหา ความที่ต้องการ ที่จะออกไปเสียให้พ้นจากวิกฤตการณ์อันเลวร้ายแห่งยุคปัจจุบัน. เราจึงเสนอตัวเข้าไปในฐานะเป็น ทางออกที่ ๓ ซึ่งเขากำลังต้องการกันอยู่ทั้งโลก ว่าเรามา ใช้หนทางที่ ๓ นี้ แล้วเราก็จะออกไปจากปัญหาได้; พุทธบริษัทก็มีกับเขาด้วยส่วนหนึ่ง.

เพื่อช่วยแก้ปัญหา จึงต้องค้นหาธรรมส์จะ จากสังขธรรมมาใช้.

ทีนี้ จะทำความเข้าใจกันต่อไปถึงคำว่า ธรรมส์จะ ปกติกะ. อาตมาก็ได้บอกมาทศครั้งว่า เราจะพูดกันถึง ธรรมส์จะ ก็คือการปฏิบัติเพื่อจะแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปให้ ได้จริงๆ จึงจะเรียกว่าธรรมส์จะ; ไม่เป็นแต่สังขธรรมอยู่เฉยๆ เป็นหลักเป็นตัวหนังสือเป็นคำพูด เป็นกฎเกณฑ์อยู่เฉยๆ อย่างนั้น ซึ่งยังไม่แก้ปัญหา. ต้องเอาสังขธรรมเหล่านั้นแหละมา ให้ถูกเรื่อง ถูกปัญหา ถูกประเด็น แล้วเอามาประพศติปฏิบัติให้แก้ ปัญหาได้; ในส่วนนี้เราจะเรียกว่าธรรมส์จะ.

ทีนี้ เราพูดกันถึง ธรรมส์จะ ปกติกะ ก็หมายความว่า จะพูดเป็นเรื่องๆ ไม่พูดเป็นชุดเหมือนกับบรรยายบางเรื่อง. ที่พูด

ประจำวันเสาร์นี้ พุดเป็นชุดติดต่อกันอย่างเกี่ยวพันกันไป ตั้ง
 ๑๒ เรื่อง ๑๓ เรื่อง อย่างนงกม. เดียวนภาคมาฆบูชา ไม่
 อาจจะทำอย่างนั้น; เพราะเหตุอะไรก็เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่พุด,
 จึงต้องพุดในลักษณะเป็นปกิณกะ คือเบ็ดเตล็ดเฉพาะเรื่องๆ จบ
 อยู่ในตัว.

ที่วันนพดถึงธรรมส์จะปกิณกะที่ ๗ เป็นครั้งที่ ๗ น
 ก็ไม่ได้เกี่ยวกับครั้งที่ ๖ ที่ ๕ อะไรนัก เพราะเราจะพุดเรื่องทาง
 ออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน. เกี่ยวกับเรื่องนี้ ถ้าจะ พุด
 ให้เป็นสังข์ธรรม ก็พุดว่า ทุกอย่างเป็นไปตามบัจฉัย; เพราะ
 ปัญหาจะเกิดขึ้นปัญหาจะหมดไป ก็เป็นเพราะกฎที่กล่าวไว้ว่าทุก
 อย่างเป็นไปตามบัจฉัย. สันติภาพมิได้เพราะศีลธรรม, หรือว่า
 ศีลธรรมมิได้เพื่อให้เกิดสันติภาพ. ถ้าการกลับมาแห่งศีลธรรมมี
 ก็คือการกลับมาแห่งสันติภาพ; เดียวนี้ไม่มีสันติภาพก็เพราะว่า
 ไม่มีศีลธรรม. การกลับมาแห่งศีลธรรมก็คือการกลับมาแห่ง
 สันติภาพ. นี้แหละพุดไปในรูปของความจริง, หรือเกี่ยวกับความ
 จริง; ให้รู้กันอย่างนี้เสียก่อน เรียกว่าเป็นการกล่าวในรูแบบของ
 สังข์ธรรม.

ธรรมส์จะทแกปัญหาใดก็คือ

การกลับมาแห่งศีลธรรม.

พอจะกล่าว ในรูแบบของธรรมส์จะ ก็มีปัญหาก็ค้น
 มาว่า จะทำอย่างไร? ก็ชี้ให้เห็นว่า การกลับมาแห่งศีลธรรม

นั้นแหละ มันเป็นการกลับไปสู่ทางเก่า, กลับไปสู่ทางถูกต้อง, ทางที่จะไม่มีความเห็นแก่ตน อาจจะมี แก้ว หรือ ทำลายความเห็นแก่ตนของคน. เราจะต้องมาพูดกันถึงส่วนนี้ มันจึงจะเป็นธรรมสัจจะ; ส่วนที่เป็น การพูดโดยหลักธรรมนั้นเป็นสัจธรรม, ส่วนที่ปฏิบัติให้ได้ผลตามหลักเกณฑ์อนันน ก็เป็นธรรมสัจจะ.

เดี๋ยวนี้ อาจจะบอกพร้อม ๆ กันไปว่า ทางออกที่ ๓ นั้น มันกลายเป็นการกลับไปหาทางเก่า. ที่นั่นคนที่เขายึดมั่นในเรื่อง ทางออกที่ ๑, ทางออกที่ ๒, เขาก็จะเถียงว่า มันไม่ควรจะเรียกว่าทางออกที่ ๓. ที่นั่นเราก็ไม่โทษขึ้นมาบ้าง เราก็จะเถียงว่ามันไม่มีทางออกที่ ๑ ที่ ๒ อะไร; มันเป็นแต่เพียงการไม่เดินไปตามหนทางของศีลธรรม ทั้งฝ่ายนายทุน หรือ ฝ่ายชนกรรมาชีพ เป็นเรื่องของการไม่เดินไปตามทางของศีลธรรม; ถ้าเดินตามทางของศีลธรรม จะไม่เกิดปัญหาอย่างนั้น. เมื่อดูให้ถี่ถ้วนก็เห็นได้ทันทีว่า มันเป็นการเดินผิดทาง.

นั่นก็เดินเสียใหม่ใหญ่กันแหละ ก็มีเท่านั้นเอง; แต่จะมากกว่าเป็นทางออกที่ ๓. เพราะว่าเขาเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันเป็นหลัก; แล้วมุ่งหมายการแก้, แล้วก็แก้อย่างรวน. ทำความเข้าใจกันตรงนี้อีกหน่อยหนึ่ง ว่า โลกที่กำลังตกอยู่ในห้วงเหวหรือความครอบงำของความเลวร้าย, มีความเลวร้ายหม้ออยู่โดยรอบด้าน แล้วก็หาทางออกจากวิกฤตการณ์อนันน. นี่เขามาตั้งตนกันเสียที่ตรงน.

พวกที่ ๑ เขาเสนอว่าต้องใช้วิธีอย่างที่เรียกกันว่า นาย
ทุนคืออำนาจศักดินา ขุนศึก หรือทุกอย่างที่เป็นแรงของการใช้
อำนาจเงิน อำนาจอาวุธ อำนาจอะไรตามที่จะมีใช้ เพื่อจะแก้
ปัญหา; พวกนี้เขายืนยันอย่างนั้น. พวกหนึ่งก็ไม่เอา; ต้องการ
จะเอาตรงกันข้าม, คือไม่ใช่อย่างนั้น; ให้มาเห็นกับคนยากจน
ซึ่งกำลังเป็นปัญหาแท้จริงในโลก ก็คือ ให้ทำลายคนมั่งมี, ให้
ประโยชน์ตกมาหาคนยากจน; จะเป็นทางออกที่ ๒ อีกอันหนึ่ง
จะแก้ปัญหของโลก.

ที่นี้ เราไม่เห็นด้วย เราจึงเสนอทางออกที่ ๓ ว่าการ
ทำลายคนมั่งมีลงเสียมันก็นักเป็นเรื่องบ้า, การยกคนจนขึ้น
มาแทนคนมั่งมี มันก็เป็นเรื่องบ้า; เพราะว่ามันเป็นกฎของ
ธรรมชาติ ที่จะต้องมีคนมั่งมี และคนยากจนอยู่ในโลกนั้น. ขอน
ขอให้ช่วยฟังให้ดีให้เข้าใจว่า ในโลกนั้นจะต้องมีคนมั่งมีและคน
ยากจน เป็นสองพวกที่ตรงกันข้ามอยู่เสมอ จึงจะถูกต้องตามกฎ
ของธรรมชาติ. กฎของธรรมชาติก็คือเรื่อง กฎของกรรม.
ที่นี้มนุษย์ย่อมไม่เสมอกัน ไม่เท่ากัน ก็ทำกรรมไม่เหมือนกัน;
เพราะฉะนั้น จึงต้องต่างกัน จึงต้องมีคนมั่งมีอยู่พวกหนึ่ง มีคน
ยากจนอยู่พวกหนึ่งมันหลีกเลี่ยงไม่ได้.

ที่นี้ การที่จะยุบคนมั่งมีให้หมดไป มันเป็นเรื่องบ้า,
การจะเลิกคนจนเสีย มันก็เป็นเรื่องบ้า. เรื่องดี ต้องทำให้คน
มั่งมีกับคนยากจนได้อยู่ด้วยกันได้; นั่นคือความมุ่งหมายของ

ศาสนาทุกศาสนา, โดยเฉพาะพุทธศาสนา. โดยเฉพาะพุทธศาสนา
 เราถือว่า ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมันต้องต่างกัน เพราะว่ากรรมเป็นผู้จำแนกให้
 มั่งมีบ้าง ยากจนบ้าง อ่อนแอบ้าง แข็งแรงบ้าง รูปสวยบ้าง
 ไม่สวยบ้าง แล้วแต่ที่จะเป็นของต่างกัน. แต่ว่าเมื่อมันต่างกัน
 อย่างนั้นแล้ว ต้องมีอะไรก่อนหนึ่งทำให้อยู่ด้วยกันได้ ไม่มีใคร
 เป็นทุกข์.

เดี๋ยวนี้ ในโลกนี้ เพราะเกิดการแตกต่างกัน มีผล
 ปรากฏออกมาเป็นความทุกข์ : คือพวก ร่ำรวย สบเลือด สบเนื้อคน
 ยากจน, จนจะไม่มีเลือดมีเนื้อเหลือ มันจึงเป็นปัญหาที่ทนอยู่
 ไม่ได้. เขามีปัญญา มีอุบาย หรือมีวิธีการที่เฉลียวฉลาด ที่จะ
 เอาเปรียบคนอื่นฝ่ายหนึ่ง. ที่คนอื่นอีกฝ่ายหนึ่งก็มีอุบาย มีปัญญา
 ที่จะต่อสู้ มันก็ได้รบกันแล้วทำลายล้างกัน.

ทีนี้ ใครไปถือลัทธิฝ่ายไหน มันก็ไประดมกำลังกับ
 ฝ่ายนั้น; อย่างที่เราเห็นก็อยู่ในโลกปัจจุบันนี้. ทั้งโลกกำลัง
 เป็นอย่างนี้ ค่ายที่ ๑ สมมติว่าเป็นของพวกนายทุน, ค่ายที่ ๒
 มันก็เป็นของชนกรรมาชีพ. แล้วทำไมจะมาร้านหาทางออกที่ ๓?
 ทำไมไม่ใช้วิธีสองวิธีนั้นแก้ปัญหาก็ได้? บางคนก็เสนอว่า
 เอาคนคนละครึ่ง มาพบกันครึ่งทาง. อาตมาก็ไม่เห็นด้วย มัน
 ยังคงกัดกันอยู่นั่นเอง; ถ้าไม่มั่งมีทั้งพุทธศาสนาเสนอให้ สัน
 นนคอสถธรรม,

๕๔๔
ต้องทำให้ชนทุกชนมศีลธรรม
↓
ปัญหาจึงจะหมดไป.

ศีลธรรมจะแก้ปัญหานี้ได้; พอใส่เข้าไปที่คนมั่งมีก็หมดปัญหาทันทีเหมือนกัน. พวกนายทุนจะตายหมด; เกิดเป็นเศรษฐีใจบุญขึ้นมา. หมายความว่าพวกนายทุนเกิดใหม่หมด, เกิดเป็นเศรษฐีใจบุญขึ้นมา แล้วจะมีปัญหาอะไร? จะทำอันตรายใคร? ที่นั่นเอาสิ่งนี้ใส่เข้าไปที่พวกชนกรรมาชีพ; ชนกรรมาชีพก็ละอบายมุขหมด ปฏิบัติตนดี ไม่ตกจม กลายเป็นสัตบุรุษเหมือนอย่างในพุทธศาสนาขึ้นมา : เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสัตบุรุษ ประกอบกิจการงานตามสติปัญญาสามารถของตน; ไม่เท่าไรก็พ้นจากความยากจน. หรือแม้ว่าเขาไม่อาจจะพ้นได้ เพราะกรรมมันมีมากเป็นคนยากจนอยู่; เขาก็ไม่ต้องทุกข์ร้อน เพราะเขาทำดีทำถูกก็ทำให้มีชีวิตรอดอยู่ได้, และแม้ว่ามันจะมีโชคร้าย มีกรรมเลวเข้ามาทับถม จนกระทั่งจะต้องตายไป เขาก็ไม่เป็นทุกข์.

แต่เดี๋ยวนี้ มันไม่ต้องเป็นอย่างนั้น เอาเพียงว่าคนจนทั้งหลายประพฤติกุศลธรรม แล้วธรรมะนั้นจะช่วยให้พ้นความยากจน อยู่ได้พอสมควร; ไม่ต้องมั่งมีเป็นเศรษฐีอะไรที่ไหน. แต่มันกว่าไม่ได้ เพราะเมื่อประพฤติกุศลดี ประพฤติอย่างถูกต้องอยู่ คนจนก็จะกลายเป็นคนมั่งมีได้. เดี่ยวนี้มันยังยากจน

อยู่ มั่งมีไม่ได้ เพราะว่าประพาศติศีลธรรมของคนยากจน ;
 อย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ ก็คือว่า คนจนนั้นจนเพราะอบายมุข,
 แล้วก็ยงเลื่อมใสพอใจในสิ่งที่เรียกว่าอบายมุขอยู่นั่นเอง แล้ว
 เมื่อไรจะพ้นจากความยากจน ?

นี่แหละ เรามาดูกันใหม่อีกทีหนึ่งว่า ทางออกที่ ๑ ของ
 คนมั่งมีร่ำรวย มีอำนาจ มีเผด็จการ มีอะไรก็ตาม มันช่วยโลก
 ไม่ได้ ถ้าไม่มีศีลธรรม, แล้วมันจะไม่ช่วยด้วย. ที่นี้ทางออก
 ที่ ๒ ของคนยากจน นั้นมันก็ช่วยไม่ได้ ถ้าไม่มีศีลธรรม. เอ้า,
 ต่อดูรอกันคนละครึ่ง มาพบกันกลางทาง มันก็มาถัดกัน เพราะ
 ไม่มีศีลธรรม; จะต้องมศีลธรรมจึงจะไม่ถัดกัน, แล้วมันก็รอด
 ไปได้. ฉะนั้น จะเป็น ทางออกชนิดไหนก็ตามใจ ถ้าปราศจาก
 ศีลธรรมแล้ว จะไม่เป็นทางออกไปได้เลย.

ขอให้เราสนใจกันตอนนี้ ว่าพุทธบริษัทที่ร่ำรวยอยู่ด้วย
 ศีลธรรม; ถ้าเป็นพุทธบริษัทแท้จริงนะ ไม่ใช่เป็นพุทธบริษัท
 แต่ปาก แต่ทะเลเบียน แต่ช้อ, หรือเรียกว่าแต่เปลือกก็แล้วกัน
 มันเบนแต่เปลือก ข้างในไม่เบน. แต่ถ้า เป็นพุทธบริษัทแท้จริง
 แล้ว จะร่ำรวยด้วยศีลธรรม นั้นจะแก้ปัญหาก็ได้.

ที่นี้ มองดูตัวเองให้ดี ถ้าในหมู่พุทธบริษัทแท้ ๆ ก็ยัง
 มีปัญหาอย่างน้อยแล้ว ก็ขอให้เชื่อเถอะว่า ไม่มีความเป็น
 พุทธบริษัทที่แท้จริง; แม้จะประกาศตัวว่า นับถือพระพุทธศาสนา
 อยู่อย่างนั้น ก็ยังไม่มีศีลธรรม, ก็ไม่เป็นพุทธบริษัทแท้จริง, ไม่แก้

ปัญหาของตนได้, ยังเป็นพทธบริษัทที่ยากจนจนแค้นอยู่เรื่อยไป
ก็ได้. หรือถ้าเผชิญไปเป็นคนมั่งมีเขา ก็เป็นนายทุนสบเลือด,
ไม่เป็นเศรษฐีใจบุญ ก็ไปเป็นนายทุนสบเลือด; อย่างนกเป็น
พทธบริษัทไม่ได้. ถ้าไม่ศีลธรรมแล้วพทธบริษัทเป็นไม่ได้,
เป็นพทธบริษัทไม่ได้, เป็นเศรษฐีก็ไม่ได้, เป็นคนยากจน
ก็ไม่ได้. ถ้าไม่ศีลธรรมแล้วก็เป็นได้ทั้งเป็นคนมั่งมี หรือ
ว่าเป็นคนยากจน. ให้เราถือหลักให้ถูกต้องหรือมั่นคงไว้ อย่าง
ที่ไฉนยืนยันอยู่เสมอว่า กรรมมันจำแนกให้มั่งมีและยากจน.

ทีนี้ เราจะแก้ปัญหาเรื่องกรรมได้อย่างไร? ก็ต้องแก้ได้
ด้วยศีลธรรม. เราจะเรียกว่าทางออกที่ ๓ ก็ได้, หรือจะไม่เรียก
อย่างนั้น ก็ค่อยย้อนกลับไปทางเก่า อย่างนั้นก็ได. ส่วนทางออก
ที่ ๑ หรือทางออกที่ ๒ ที่เขาพูดกันอยู่ในเวลานี้ ในโลกนี้มัน
มันใช้ไม่ได้; เพราะว่ามันคือตัวสร้างปัญหาขึ้นมาเอง : วิ
การที่เรียกว่าทางออกที่ ๑ ทางออกที่ ๒, เป็นคนที่ได้สร้าง
ปัญหาขึ้นมา สร้างความเลวร้ายขึ้นมาในโลก, แล้วจะให้สิ่งนี้ไป
แก้ปัญหาที่มันได้ได้อย่างไร; เช่นเดียวกับที่เราไม่อาจจะเอาหน้าโคลน
มาล้างเท้าที่มันเปื้อนโคลน. เราต้องเอาหน้าทมิฬใสสะอาด
หรืออย่างอื่น มาล้างเท้าที่มันเปื้อนโคลน.

เอาละ, สรุปรว่า กฎของธรรมชาติบังคับให้ต้องมีคนมั่งมี
และคนยากจน. ทีนี้ มนุษย์ทำผิด ลืมความเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ
ตายระหว่างกันและกัน. คนมั่งมีเกิดเป็นพวกนายทุน พวกศักดินา

พวกอะไรก็แล้วแต่ ที่เห็นแก่ตัว. ที่นั้นพวกยากจนมันก็เกิด
 ยากจนลึกลงไปอีก; เพราะว่ามันเกิดมีคนเอาเปรียบ มันก็มทะเล
 ขนมา จะฆ่ากันให้หมดโลก; ก็เป็นอันว่าเราไม่มีทางที่จะทำ
 อย่างอื่น, จะต้องแก้ความเลวร้ายที่ทำให้เกิดคนสองพวกนั้นขึ้นมา.
 จะไปฆ่าคนมันมี มันก็ตายเปล่า มันเป็นเรื่องราว, จะไปฆ่า
 คนยากจน มันก็ตายเปล่า มันก็เป็นเรื่องบ้า, เพราะฉะนั้นไม่
 ต้องฆ่าใครดีกว่า ทำให้ศีลธรรมกลับเข้ามา แล้วก็พูดกันรู้อะไร.

ขอให้ศีลธรรมของทุกศาสนากลับมาตามเดิม จะแก้ปัญหาก็ได้.

นี่จึงสรุปความว่า ศีลธรรมนั้นเป็นทางออกที่ ๓; ถ้า
 จะเรียกอย่างสมัยปัจจุบันนี้ ก็เรียกว่าทางออกที่ ๓ ตามแบบของ
 พุทธบริษัท, หรือ ถ้าไม่เรียกอย่างพวกนักการเมืองเขาเรียกกัน
 เวลานี้ เราก็เรียกว่าทางเก่า, หนทางเก่าของเราของมนุษย์; กลับ
 ไปสู่หนทางเก่ากันเสียให้ถูกต้อง มันมีทางเดียว. เราเดินมาผิด
 แยกมาผิด หรือว่าวกไปทางไหนก็ตาม เรียกว่ามันเดินผิด แล้ว
 ก็ย้อนกลับไปทางเก่าให้ถูกต้อง มันก็จะหมดปัญหา; ถ้าอย่างนี้
 เรียกว่าทางเก่า ไม่เรียกว่าทางออกที่ ๓.

ทางเก่ามันกลายเป็นทางออกไปเสียจากความทุกข์ยาก
 ลำบาก; เหมือนกับที่เราเดินไปในป่าดงอันลึกลับมหาศาล

แล้วไปหลงอยู่ในนั้น ออกมาไม่ได้; ก็หลงอยู่ในนั้นแล้วจะทำ
 อย่างไร? มันก็ต้องไปหาทางเก่าที่ถูกต้อง แล้วออกมาเสียให้ได้,
 โลกปัจจุบันก็เป็นอย่างนี้ มันหลงเข้าไปในวัฏฏะนิยม, มัวเมาใน
 เรื่องของเนื้อของหนังของเอร็ดอร่อย เป็นกิเลสท่วมหัวท่วมหูไปหมด
 ออกไม่ได้; แล้วก็เกิดไปแตกแยกกันเป็นสองพวก คือพวกจนกับ
 พวกมั่งมี แล้วกรบราฆ่าฟันกัน; นั่นแหละคือสิ่งที่เข้าไปหลงไป
 ติดอยู่出不ได้.

จะนั้น ควรกลับออกทางเก่า หรือถ้าจะเรียกว่าเป็นทาง
 ออกที่ ๓, วิถีการที่ ๓, ก็ต้องเป็นเรื่องของออกมาได้, เป็นเรื่อง
 ของการออกมาได้ ก็คือศีลธรรม. อาตมาจึงคิดว่า เราถือ
 ศีลธรรม หรือการกลับมาแห่งศีลธรรม เป็นเรื่องของทางออก
 คือเป็นทางเก่า, หรือจะเรียกว่าทางออกที่ ๓ ก็แล้วแต่. แต่อย่า
 ลืมว่าเดี๋ยวนี้เขามัน เรื่องเป็นทางออกที่ ๑ ทางออกที่ ๒ ทาง
 ออกที่ ๓; เขาเห็นอย่างนั้นเขาพูดกันอย่างนั้น. เอ้า, ก็พูด
 กับเขาดูก็ได้ ว่าทางออกที่ ๓ ของพุทธบริษัทที่จะเสนอเข้าไปใน
 โลกนี้ คือการกลับมาแห่งศีลธรรมของศาสนาทุก ๆ ศาสนา; ไม่เฉพาะ
 แต่พุทธศาสนา. ขอให้ศีลธรรมของทุกศาสนากลับมาทำหน้าที่
 ของตนได้ โลกนี้ก็จะปลอดภัย.

ปัจจุบันมนุษย์หลงทาง : เข้าใจผิด, และเกลียดศาสนา.

ท่าน ก็จะพูดถึงเรื่องศีลธรรมหรือทางออกที่ ๓ นี้ให้ละเอียด
ออกไป ในปัจจุบันนี้มีความเข้าใจผิดต่อสิ่งที่เรียกว่า ศีลธรรม
อยู่มากมายหลายชนิดและหลายระดับ. อาตมาเชื่อว่าท่าน
ทั้งหลายคงจะมองเห็นได้เองอยู่มากแล้ว, เคยมีคนกำลังไม่ชอบ
ศีลธรรม ถึงกับเกลียดก็มี คนบางพวกไม่ถึงกลับเกลียดดอก;
แต่ถือว่าไม่มีประโยชน์ หมดสมัยแล้ว ไม่รู้ไม่ซึ้ง ไม่สนใจกับ
ศีลธรรมแล้ว อย่างนี้ก็มิ.

ท่าน มีคนอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเลวร้ายที่สุด. เพราะ
เขาไม่รู้ไม่ชู้ศีลธรรม เขาจะเอาแต่ประโยชน์ของเรา; ฉะนั้น
เขาก็เหยียบย่ำทำลายศีลธรรม ประกอบอาชญากรรมอยู่ในโลก
ปัจจุบัน. ท่านถ้าเราอ่านหนังสือพิมพ์สมัยปัจจุบันนี้ เราจะพบ
ว่าทุกฉบับ มันจะมีเรื่องเลวร้าย, ขนาดเลวร้าย คือเป็นเรื่อง
อาชญากรรมนสองเรื่อง สามเรื่อง สี่เรื่อง ห้าเรื่องเสมอ; หมายถึง
ความวุ่นวายมากช่น. ความปลอดภัยไม่มีแล้ว แม้ที่ใจกลางเมือง
หลวง, กลางวันแสดกๆ ก็ยังไม่รับประกันได้ว่าจะปลอดภัย.

นี่แหละความไม่มีศีลธรรม โดยบุคคลพวกนี้ มัน
รุนแรงมาก ถึงอย่างนี้ เรียกว่าเหยียบย่ำศีลธรรมกันเลย; ตัวใคร
ตัวมัน, เอาแต่ประโยชน์. ที่นี้มันก็มีอะไรเกิดขึ้น? ก็ลอง

คิดดู : มีแต่ความไม่ปลอดภัย, มีแต่ความสะดุ้งหวาดเสียว, ไม่
 รับประกันอะไรได้^๕ ถ้า^๖มัน^๗เป็น^๘มาก^๙จน^{๑๐}ทุก^{๑๑}ที่^{๑๒}ก็^{๑๓}คือ^{๑๔}วินาศ^{๑๕}
 โลก^{๑๖}นี้^{๑๗}จะ^{๑๘}ต้อง^{๑๙}วินาศ^{๒๐}.

ที่^๑นี้^๒ จะ^๓ดู^๔เฉพาะ^๕ความ^๖เข้า^๗ใจ^๘ผิด^๙ต่อ^{๑๐}ศีล^{๑๑}ธรรม^{๑๒} ของ^{๑๓}บุคคล^{๑๔}
 บาง^{๑๕}พวก^{๑๖} ที่^{๑๗}ควร^{๑๘}จะ^{๑๙}จัดการ^{๒๐}ให้^{๒๑}มัน^{๒๒}หยุด^{๒๓}ศีล^{๒๔}ธรรม^{๒๕} เช่น^{๒๖}ว่า^{๒๗}รัฐบาล^{๒๘}
 กัด^{๒๙} หรือ^{๓๐}กระทรวง^{๓๑}ศึกษา^{๓๒}ธิการ^{๓๓}ของ^{๓๔}รัฐบาล^{๓๕}นั้น^{๓๖}ๆ^{๓๗} ของ^{๓๘}ประเทศ^{๓๙}ไทย^{๔๐}
 กัด^{๔๑} ประเทศ^{๔๒}ไหน^{๔๓}กัด^{๔๔} ใน^{๔๕}โลก^{๔๖}นี้^{๔๗}เขา^{๔๘}ไม่^{๔๙}มอง^{๕๐}ที่^{๕๑}ศีล^{๕๒}ธรรม^{๕๓}; เห็น^{๕๔}ว่า^{๕๕}
 ศีล^{๕๖}ธรรม^{๕๗}ไม่^{๕๘}จำเป็น^{๕๙}, แยก^{๖๐}ศาสนา^{๖๑}แยก^{๖๒}วัด^{๖๓}วา^{๖๔}อาราม^{๖๕}ออก^{๖๖}ไป^{๖๗}เสีย^{๖๘}จาก^{๖๙}
 การ^{๗๐}ศึกษา^{๗๑}ของ^{๗๒}เด็ก^{๗๓}ๆ^{๗๔}. ก่อน^{๗๕}นี้^{๗๖}ความ^{๗๗}รู้^{๗๘}ทาง^{๗๙}ศา^{๘๐}สนา^{๘๑}หรือ^{๘๒}ทาง^{๘๓}ศีล^{๘๔}ธรรม^{๘๕}นี้^{๘๖}
 รวม^{๘๗}อยู่^{๘๘}ใน^{๘๙}การ^{๙๐}ศึกษา^{๙๑}ของ^{๙๒}เด็ก^{๙๓}ๆ^{๙๔}; แล้ว^{๙๕}เขา^{๙๖}เพิ่ง^{๙๗}มา^{๙๘}แยก^{๙๙}ออก^{๑๐๐}ไป^{๑๐๑}เสีย^{๑๐๒}
 เมื่อ^{๑๐๓}ไม่^{๑๐๔}กลับ^{๑๐๕}มา^{๑๐๖}มัน^{๑๐๗}ให้^{๑๐๘}เห็น^{๑๐๙}เป็น^{๑๑๐}เรื่อง^{๑๑๑}ส่วน^{๑๑๒}ตัว^{๑๑๓}บุคคล^{๑๑๔}. ใน^{๑๑๕}โรง^{๑๑๖}เรียน^{๑๑๗}นั้น^{๑๑๘}
 ให้^{๑๑๙}เรียน^{๑๒๐}แต่^{๑๒๑}หนังสือ^{๑๒๒}, ให้^{๑๒๓}เรียน^{๑๒๔}วิชา^{๑๒๕}ซี^{๑๒๖}พี^{๑๒๗}ให้^{๑๒๘}ฉลาด^{๑๒๙}ใน^{๑๓๐}การ^{๑๓๑}ทำ^{๑๓๒}มา^{๑๓๓}หาก^{๑๓๔}นี้^{๑๓๕},
 ให้^{๑๓๖}ได้^{๑๓๗}กิน^{๑๓๘} ได้^{๑๓๙}กาม^{๑๔๐} ได้^{๑๔๑}เกียรติ^{๑๔๒}ก็^{๑๔๓}พอ^{๑๔๔}แล้ว^{๑๔๕}. เรื่อง^{๑๔๖}ศีล^{๑๔๗}ธรรม^{๑๔๘}เรื่อง^{๑๔๙}
 ศา^{๑๕๐}สนา^{๑๕๑}แยก^{๑๕๒}ออก^{๑๕๓}ไป^{๑๕๔}ไว้^{๑๕๕}ต่าง^{๑๕๖}หาก^{๑๕๗} ใคร^{๑๕๘}สนใจ^{๑๕๙}ก็^{๑๖๐}ไป^{๑๖๑}หา^{๑๖๒}เอา^{๑๖๓}เอง^{๑๖๔}; ไม่^{๑๖๕}มา^{๑๖๖}
 รวม^{๑๖๗}อยู่^{๑๖๘}ใน^{๑๖๙}การ^{๑๗๐}ศึกษา^{๑๗๑}เล่า^{๑๗๒}เรียน^{๑๗๓}ของ^{๑๗๔}ลูก^{๑๗๕}เด็ก^{๑๗๖}ๆ^{๑๗๗}; เพราะ^{๑๗๘}ฉะนั้น^{๑๗๙}
 ศีล^{๑๘๐}ธรรม^{๑๘๑}ของ^{๑๘๒}คน^{๑๘๓}เรา^{๑๘๔} มัน^{๑๘๕}จึง^{๑๘๖}ยุบ^{๑๘๗}ยับ^{๑๘๘}ไป^{๑๘๙}หมด^{๑๙๐}.

คนโบราณกลัวบาปรักรับบุญ

เพราะอบรมกันทุกทาง.

อยากจะเล่า^๑เรื่อง^๒ที่^๓สังเกต^๔เห็น^๕ว่า^๖ ทำ^๗ไม่^๘สม^๙ชัย^{๑๐}บี^{๑๑} ย่า^{๑๒} ตา^{๑๓} ยาย^{๑๔}
 ของ^{๑๕}เรา^{๑๖} จึง^{๑๗}มี^{๑๘}ศีล^{๑๙}ธรรม^{๒๐}ดีกว่า^{๒๑}คน^{๒๒}สมัย^{๒๓}นั้น^{๒๔}มาก^{๒๕}? คือ^{๒๖}กลัว^{๒๗}บาป^{๒๘}อยู่^{๒๙}ใน

สายเลือด รักบุญอยู่ในสายเลือด. อาตมาก็เพิ่งมาสังเกตเห็น
อย่างหนึ่งในหลายๆอย่าง ว่าทำไมศีลธรรมสมัยบู ย่า ตา ยาย
เขามากแน่นแน่นลงไป ในสายเลือด? เพราะว่าเขาสนใจเรื่องนั้นมาก
กว่าเรื่องอื่น เขาอยากจะทำหรืออยากจะทำ เรียน อยากจะปฏิบัติศีลธรรม
มากกว่าเรื่องอื่น; เพราะเขาเห็นว่ามันเป็นเรื่องบุญกุศล, เรื่อง
หนังสือมันไม่รวมอยู่ในเรื่องบุญกุศล.

แล้วที่ที่เรียกว่าบังเอิญก็ได้ หรือจะโดยเจตนาของ
ผู้มีบุญญาอะไรก็ตาม สมัยโบราณที่เขายังไม่ค่อยรู้หนังสือ ไม่มี
การเรียนหนังสืออะไรกันนัก. เขาเรียนเรื่องศีลธรรมกันมาก.
พอเด็กๆเรียน ก. ข. ก. กา แล้ว จะอ่านหนังสือ ไม่มีหนังสือ
อื่นอ่านนอกจากหนังสือศีลธรรม, มันไม่มีการ์ตูน ไม่มีหนังสือพิมพ์
การ์ตูน, ไม่มีอะไรให้เด็กอ่านเหมือนอย่างเดี๋ยวนี้. พอเด็กเรียน
ก. ข. นอโม เสร็จแล้ว ก็อ่านหนังสือ ที่เรียกกันว่าอะไรก็ไม่
ทราบ เป็นสมุดข่อย; พอเปิดอ่านเข้า อ่านไปอ่านมา, สอน
อ่านกันไปสอนอ่านกันมา พอจบเรื่องในสมุดข่อยนั้น มันมีเรื่อง
ศีลธรรม ผิงลงไป ในจิตใจของเด็ก กลัวนรกอย่างยิ่งแล้วก็หวัง
ต่อสวรรค์อย่างยิ่ง.

ยกตัวอย่าง เช่นหนังสือที่เรียกกันว่า หนังสือสุบิน ใน
หลายๆเรื่องมีเช่นเรื่องหนังสือสุบิน เป็นหนังสือที่แต่งให้เด็กอ่าน.
พอเรียน ก. ข, นอโม มาแล้วก็อ่าน สอนอ่านก็อ่านหนังสือสุบิน;
มันก็มีแต่เรื่องที่จะให้มีศีลธรรม ว่าเศรษฐีนั้นเกิดขึ้นมาในสกุลแล้ว

หรือสกุลพราน พ่อเป็นพราน, พรานนะไม่ใช่พรานหมณ์; เกิดในสกุลพราน ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่มีเรื่องศีลธรรม. แต่พ่อพ่อตายแล้ว เหลือแต่แม่อยู่ เณรสุนิณเขาจะบวช แม่ไม่ให้บวช ต้องทะเลาะกัน จนในที่สุดตัดแม่ตัดลูกกัน เณรสุนิณก็ไปบวช โดยความรู้สึกลงใจของเขา.

แม็กียากจนลงถึงขนาดต้องหักฟันขาย ไปหักฟันมาขายคนในหมู่บ้าน. ที่นี้เขาเหนื่อยก็นอนพักอยู่ในป่า พวกยมบาลที่เขาส่งขึ้นมาจากนรกมาพบเข้า ก็เห็นมานอนอยู่อย่างไม่น่าไว้วางใจอย่างนี้ เป็นผู้หญิงคนเดียวมานอนอยู่ที่นี้. เขาจับเอาตัวไปในนรก ไปให้นายของเขาตรวจสอบ ถามว่าได้ทำบุญกุศลอะไรบ้าง? ผู้หญิงคนนั้นก็บอกว่าเปล่า, ไม่เคยรู้จักคำว่าบุญกุศลอะไร. เขาเกิดในตระกูลนายพราน เขาก็ถูกพิพากษาว่า เอาไปโยนหม้อทองแดงที่มีไฟลุกโผลง.

พอเขาพาไปใกล้หม้อทองแดงที่ไฟลุกโผลง ผู้หญิงคนนี้ก็ร้องขึ้นมาว่า โอ๊ย! ไฟนี้สีเหมือนกับจีวรของลูกสุนิณ. พอพวกยมบาลได้ยินเท่านั้น เขาก็สงสัยขึ้นมาทันที เอ๊ะ! เมื่อตะกี้ทำไมบอกว่าไม่ได้ทำบุญอะไรเลย. นี้นลูกสุนิณอะไรที่ไหนที่บวชเณร; ก็เล่าให้ฟังว่าลูกได้บวชเณร. พวกยมบาลเขาเปลี่ยนคำสั่งใหม่ เอามาส่งคืน; แต่ว่าก่อนที่จะเอามาคืนในเมืองมนุษย์นี้ พาไปเที่ยวตระเวนดูนรกอย่างนี้ นรกอย่างนั้น ๆ ก็ซุ่มก็ขนาดก็อย่าง ๆ ก็อย่าง ๆ จนทั่วหมด แล้วก็เอาขึ้นมาส่งตรงที่แกนอนหลับอยู่.

ทั้งพ่อทั้งแม่ ก็นั่งนิ่งงัน ขึ้นมาจากนรกนี้ วิ่งไปวัดเลย
 ไม่ไปบ้านละที่นี้, วิ่งไปหาลูกทั้งที่ไม่ติดกันอยู่; ไปหาเศรษฐิน
 ไปสารภาพไปอะไรต่างๆ จนแตกตื่นกันถึงเรื่องเมืองนรกเป็นอย่างไร.
 พวกเขาบ้านมาฟังผู้หญิงคนนั้นเล่า ก็กลัวนรกเป็นการใหญ่; แล้วก็
 หนีไปพึ่งพระราชา. พระราชาได้รับสั่งให้ไปเล่าเรื่องเมืองนรกให้ฟัง.
 ทั้งพระราชาและบริวารของพระราชาที่รู้เรื่องนรก, แล้วก็กลัวนรกกัน
 เป็นการใหญ่ทั้งบ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศเลย. พระราชาพอใจจน
 ถึงกับพิจารณาว่า ถ้าเศรษฐินครบวชเมื่อไรก็จะบวชพระ; พระราชา
 จะเป็นเจ้าของภาพให้อย่างนี้เป็นต้น.

ทั้งแม่ทั้งเขาก็บวชที่นี้เมื่อเศรษฐินอายุครบวช แม้
 หนีไปทูลพระราชาตามที่ได้ตกลงกันไว้. พระราชาก็จัดการอุปสมบท
 ให้อย่างเป็นนาคหลวง แล้วก็ฉลองกันเป็นการใหญ่. ข้างบิณฑ
 คายไป ไปเป็นเปรตอยู่. ในวันที่บวชพระสุบินนี้เขาได้รับส่วนกุศล
 เขาก็พ้นจากความเป็นสัตว์นรก, พ้นจากความเป็นเปรตเป็นอะไร;
 มาแสดงตัวให้ปรากฏ จนมีคำพูดขึ้นมาในหนังสือนี้ว่า “บวชเด
 ไรพรตแม่, บวชพระไรพรตพ่อ” เป็นคำที่ฝังแน่นลงไปในจิตใจของ
 ผู้อ่านผู้ฟัง. พระสุบินนี้ก็ได้ปฏิบัติจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์.
 บิณฑมารคาก็ได้พ้นทุกข์ไปเกิดในสวรรค์. เรื่องย่อๆ มีอย่างนี้ โดย
 รายละเอียดนั้นเขาพรรณาน่าก็มาก มากจนจับใจ จนต้องเปลี่ยนจิตใจ.

หนักตัวอย่างให้ฟังว่า หนังสือที่เขาให้เด็กอ่านนั้น
 มันเป็นอย่างนี้ เขาไม่มานั่งดูการ์ตูนอย่างสมัยนี้ เขาไม่อ่าน

ชั่วหลาน ก็ยังดีอยู่หลาย ๆ ชั่ว; แล้วก็ค่อย ๆ จางไป ๆ จนกระทั่งไม่มีเหลือแห่งยคน จะไม่มีศีลธรรมอย่างนั้นเหลือ. พอเอาหนังสือศีลธรรมมาให้เด็ก ๆ อ่าน มันก็ให้เลย. ลองดูก็ได้, เอาสิ, เอาหนังสืออย่างเล่มที่ว่ามาให้เด็กสมัยนั้นอ่าน มันก็ให้เลย; อย่าวุ่นวายแต่เด็ก ๆ เลย แม่ครูก็ให้เลย. ครูอาจารย์ก็ให้เลย. พวกที่เป็นบัณฑิตนักปราชญ์ทั้งหลายในโลกนั้นก็ให้เลย ก็เลยไม่มีใครเปิดหนังสืออย่างนั้นอ่านดู.

แล้วหนังสืออย่างนั้นอย่างที่ว่านั้น มันก็แปลกอยู่น้อยหนึ่งว่า มันเกิดอยู่ในภาคใต้ เขาแต่งกันขึ้นในภาคใต้ ในระยระราวร้อยปีมานี้ ก่อนนั้นก็ไม่ทราบได้. แต่เราเห็นอยู่นั้นเป็นภาษาภาคใต้ เขียนที่ภาคใต้; ก็ควรจะถือเป็นหลักได้ว่า คนภาคใต้มีศีลธรรมมาในสายเลือด โดยลักษณะนี้เป็นที่น่าพอใจ, แล้วในที่สุดเดี๋ยวนี้ก็หายไป ๆ จนไม่มีร่องรอย. เขาจะไปเป็นคอมมิวนิสต์บ้าง จะไปเป็นนายทุนบ้าง แล้วแต่จะชอบ เขาก็อ่านหนังสือสุบินไม่ได้ รวมทั้งหนังสืออื่น ๆ ออกที่মনคล้ายกัน.

นี่คือความที่ว่าศีลธรรม มันมีรกรากอย่างไรในตัวคน; แล้วปู่ ย่า ตา ยายของเราเคยได้มีรกรากอย่างไร, แล้วเป็นสุขสันนุสบายนอนตาหลับ ไม่มีอันตรายนกัณมายุคหนึ่งนั้นอย่างไร. เดี่ยวนี้ก็เปลี่ยนหมด ปู่ ย่า ตา ยายของเรามีศีลธรรม ประพฤติตามศีลธรรม อย่างที่คนสมัยนั้น คนสมัยใหม่จะหาว่าโง่ ว่างมงาย เอา, ยอมเหมือนกัน โง่ งมงาย อ่านหนังสืออย่างนั้นแล้วเชื่ออย่างนั้น. แต่

ขอให้ยอมรับรู้สึกหน่อยว่า ฉันโง่อย่างดีนะ ไม่เหมือนพวกที่โง่อย่างเฉวะนะ; ฉันโง่อย่างดี แกมมันโง่อย่างเฉวะ. โง่อย่างดี คือโง่ไม่กล้าทำบาป, โง่อย่างเฉวะ คือพวกแกนั้นมันโง่กล้าทำบาป กล้าหาญในการที่จะทำบาป; ความโง่ของแกกับความโง่ของฉัน มันต่างกันถึงอย่างนั้นะ.

ขอให้ช่วยจำไว้ด้วยว่า โง่^{นี้}มี ๒ โง่ โง่อย่างดีนั้นทำให้ไม่กล้าทำบาป, โง่อย่างเฉวะทำให้กล้าทำบาป. ^{นี้}ใครโง่กว่าใคร? จะนั้นถ้าใครกล้าทำบาป ก็ขอให้ถือว่าโง่อย่างเฉวะแหละ; แม้จะไปเล่าเรียนที่ไหนมา มีวิทยฐานะมีปริญญายาวเป็นหาง มันก็โง่อย่างเฉวะแหละ ถ้ามันโง่สำหรับกล้าทำบาป. ถ้าไม่กล้าทำบาป แม้ไม่มีปริญญาดีอะไร ก็ยังโง่อย่างดี. เราต้องการคนโง่อย่างดี เราต้องการสัตบุรุษกลับมา เป็นคนโง่ที่ไม่กล้าทำบาป.

สมัย^{นี้} โลกจนเกิน แต่สมัยก่อน มีส่วนเกินไว้ทำบุญ.

ปู่ ย่า ตา ยายของเราไม่ทำผิดในเรื่องเอาส่วนเกิน; ส่วนเกิน^{นี้}มันคือ ของสำหรับทำบุญ เข้าใจไหม? สิ่ง^{ที่}เรียกว่าส่วนเกินของคน ๆ หนึ่ง^{นี้} มันคือของสำหรับคนนั้นจะทำบุญ; ไม่ใช่กินเข้าไป, ไม่ใช่อะไรเข้าไปเพื่อความเห็นแก่ตัว.

ลองไปกินไปใช้ของส่วนนั้น มันก็จะเป็นคนที่กิน หรือใช้ หรือ
 แตะต้องส่วนเกิน. ปู่ ย่า ตา ยาย เขาจะกินเท่าที่มันจำเป็น
 มันก็เหลือ; เหลือกินมันก็เป็นของส่วนเกิน. ของนั้นเอาไป
 ทำบุญ ศาสนานางต้องอยู่ได้; เพราะพวกตายายเขาไม่แตะต้อง
 ส่วนเกิน, เขาเอาส่วนเกินไปทำบุญ.

ทันที ถ้าเป็น ลูกหลานสมัยนี้ มันก็กินหมด, มันไม่
 เหลือเป็นส่วนเกินสำหรับเอาไปทำบุญ. มันไปกินเหล้าหมด ไป
 สูบบุหรี่หมด ไปเที่ยวบ๋ากามารมย์ สถานอาบอบนวดหมด, หมดๆ
 จนซ่อนนซ่อนนที่ไม่ควรจะซื้อใส่ในบ้านจนรกไปหมด จนไป
 เป็นหนี้เป็นสินเขา; ตกนรกทั้งเป็นด้วยการเป็นหนี้เป็นสินเขา.
 ลูกหลานที่กินส่วนเกิน มันเป็นอย่างนี้; เป็นคนธรรมดา
 สามัญหาเข้ากินค่า แล้วยังไปซื้อโทรทัศน์มาดู, ไปผ่อนส่งเขามา
 เป็นหนี้เป็นสินจนยุ่งยากลำบาก, จนวินาศฉิบหายไป เพราะของ
 ผ่อนส่งสวยๆ งามๆ ที่เอามาใส่เต็มบ้านเต็มเรือน; แล้วก็ต้องถูก
 ยึดไป, แล้วก็ตกนรกทั้งเป็น. ลูกหลานเดี๋ยวนี้มันเป็นอย่างนี้.

ฉะนั้น ใครกำลังแตะต้องส่วนเกิน นี้ก็เสียใหม่ ใคร
 ครวญดูให้ดีว่า นั่นนี่คือบาป ผิดศีลธรรม, คือคดโกงเอาส่วน
 ที่ควรทำบุญนั้นมาใช้มากินเสียหมด จนไม่มีส่วนที่จะทำบุญ;
 ไม่เหมือนปู่ ย่า ตา ยายของเรา เขาไม่กินส่วนเกิน มันก็เหลือ
 มากสำหรับเอาไปทำบุญ.

นหลายคนที่นั่งอยู่ที่นั่น ไปถามตัวเองคนเดียว เหล้ามัน
 เกินไหม? ถ้าเกินก็หยุดเถอะ, บุหรี่มันมันเกินไหม? ถ้าเกินมันก็
 หยุดเถอะ, ของเอร์เตอร์อยต่าง ๆ ที่ชอบกินนั้นก็ ถ้ามันเกินก็หยุด
 เถอะ, ของที่เขาทำให้อร่อยโดยประติษฐ์ประคองนั้น มันทำให้กินเกิน
 ทงนั้น. อาตมาจะบอกว่าคุณจำถ้วยเล็ก ๆ ที่หลาย ๆ ถ้วย มาวาง
 กลางโต๊ะนั้นแหละ ระวังให้ดี มันจะลลอกให้กินส่วนที่เกิน. ถ้า
 ไม่จ้มน้ำให้แปลก ๆ นั้นมันกินไม่ลงแล้ว, กินเข้าไปไม่ได้แล้ว; แต่
 ถ้าไปจ้มน้ำแปลก ๆ นั้น มันกินเข้าไปได้อีก. นั่นแหละมันจะ
 ตะกละกินเข้าไปได้อีก ๆ จนมันเกิน. ระวังถ้วยน้ำจิ้มเล็ก ๆ นั้น
 แหละ มันทำให้กินเกิน, ผงชูรสก็เหมือนกันแหละ มันทำให้กิน
 เกิน.

แม่ที่สุดแต่ของเข้เย็นนั้น ถ้าไม่เข้เย็นมันกินเท่านั้น;
 พอเข้เย็นมันกินมากกว่านั้น. นั่นแหละมันไปหลงไปโง่ ทำให้
 กินส่วนเกิน. คนที่ชอบน้ำแข็งก็ระวังให้ดี. อาตมาน้ำกระวัง
 อยุ่เสมอแหละ, แต่มันก็ผลอไม่ได้เหมือนกัน เพราะเรื่องของ
 ส่วนเกินนั้นมันย้วยวน. ถ้าน้ำอัดลมมันเกินก็เลิกเสีย, ถ้าน้ำแข็ง
 มันเกินก็เลิกเสีย, อะไร ๆ ที่ทำให้กินมากกว่าธรรมดา ก็เลิกเสีย.
 วิธีกินอย่างเหมือนกับคนบ้าเลิกเสีย : ต้องจัดห้องกินอย่างนั้น,
 ต้องมีคนมาบ่อน, ต้องร้องเพลงให้ฟัง กินไปพลาง, นี่เลิกเสีย
 เถอะ มันเกินทงนั้นแหละ.

เรื่องนี้ทำให้ครูเงินเดือนไม่พอใช้, ตำรวจเงินเดือน
 ไม่พอใช้, ข้าราชการเงินเดือนไม่พอใช้, ลูกจ้างคนไหนก็เงิน

เดือนไม่พอใช้. เพราะ บิศาจตัวนี้ตัวเดียว ก็กินส่วนเกิน.
พอหยุดกินส่วนเกิน เงินเดือนเหลือใช้; เพียงแต่ไม่สบบหรือ
กับกินเหล้า เงินเดือนเหลือใช้แล้ว. วันเสาร์วันอาทิตย์ก็ไม่
ต้องออกไปเที่ยวหาส่วนเกิน เงินมันก็เหลือ, ตนก็อยู่บ้านพักผ่อน
สอนลูกสอนเด็กได้. เดียวนี้เขาไม่มีเวลาที่จะสอนลูกสอนหลาน;
เขาไปหาส่วนเกิน ขี้รถยนต์ไปลิบนั้น ไปหาส่วนเกินเอิร์ด
อร้อยของเขา มันไม่เหมือนกับปู่ ย่า ตา ยาย.

ปู่ ย่า ตา ยาย ไม่แต่ต้องส่วนเกิน เพราะเสมือนหนึ่ง
เป็นบ่าว; ไม่แต่ต้องส่วนเกิน เพราะส่วนเกินนี้ทำให้เกิดบาป
ทำให้เกิดกิเลส. ที่นี้ ส่วนเกินมันก็เหลือมาก สำหรับจะเอาไป
ทำบุญ คือช่วยผู้อื่น. เขาช่วยผู้อื่นโดยวิธีใดก็ตามเรียกว่าทำ
บุญ จนเกิดเป็นนิสัยเห็นแก่การทำบุญมากกว่าการที่จะกินเอง.

เมื่ออาดตมายังเด็กอยู่ได้เห็นเขาทะเลาะกัน สามี่เขาเป็น
จีน ภรรยาเขาเป็นไทย; ของดี ๆ ผลไม้ดี ๆ เขาเอาไปใส่บาตร
หมด, แล้วสามี่ของเขาโกรธเขาดำ ว่าเขาเป็นหัวของแก; ทำไม
จึงเอาของที่ดี ๆ ไปให้พระกินหมด. นี่แหละมันมากถึงอย่าง
จะว่าเกินไปได้. เขาอยากจะทำบุญมากกว่าจะกินเอง หรือสามี่
จะกิน. นี่เป็นสิ่งที่ได้เคยมีมาแล้วจริง ๆ. อาตมาได้เห็นมา
ด้วยตาได้ยินมาด้วยหู ว่าครึ่งหนึ่งนั้นเขามีศรัทธามากเกินพอดี
อย่างนี้ก็ได้; เพราะหมกมุ่นกันแต่เรื่องทำบุญทำกุศล. ฉะนั้น
ถึง เรื่องบุญเรื่องกุศลก็ต้องระวังอย่าให้มันเกิน.

ดับเพลิงนั้น จะเป็นเรื่องราวการ ไม่ใช่ว่าทำด้วยห้วงบุญ หรือ
 ว่าเป็นหน้าที่ที่เขาบังคับ ก็อดเออนไม่อยากจะทำ มันก็มาช้า;
 เพราะไม่ได้ทำไปด้วยอำนาจของศีลธรรม. ขอให้เอาอันนี้เป็น
 คู่เปรียบ ว่าอำนาจของบุญกุศลนั้นเป็นอย่างไร, ว่าอำนาจของ
 การจ้างอ้อนด้วยวัตถุสิ่งของ ของผู้เห็นแก่ตัวนั้น มันเป็นอย่างไร.
 นั้นเรารู้อรรถศีลธรรมดี; แล้วเราก็จะรู้เรื่องทางออกที่ ๓ ได้ดี.
 ขอให้สนใจให้มากๆ เรื่องศีลธรรม.

การกลับมาแห่งศีลธรรม

ต้องปลุกฝังไปตั้งแต่เล็ก ๆ จนผู้ใหญ่.

ทีนี้ อาตมาจะสรุปความว่า ขอให้สร้างนิสัยศีลธรรม
 ให้ลูกเด็ก ๆ เหมือนอย่างพระสภिनนั้น ให้กลับมาใหม่. ถ้าผู้ใด
 ทำได้ ลูกหลานของตนพออ่านหนังสือได้แล้ว ให้อ่านหนังสือ
 อย่างหนังสือเจ้าสภिनกัน ดีกว่าที่จะไปอ่านการ์ตูนชนิดที่ทำให้มัน
 เป็นบ้าเป็นหลัง หลงไหลกันไปแต่ในเรื่องปากเรื่องท้อง. นี้
 พ่อแม่ต้องทำตัวอย่างที่ดี : อย่ากินส่วนเกิน อย่ากินเหล้า,
 อย่าสูบบุหรี่ ให้ลูก ๆ เห็น ลูกจะได้เอาอย่าง.

ทีนี้ ส่วนเกินนั้นเหลือรวบรวมเอาไว้เป็นทรัพย์สินสมบัติ
 เพื่อความมั่นคงแห่งวงศ์ตระกูลก็ได้; ส่วนหนึ่งก็เอาไปทำบุญ
 ทำกุศล ช่วยผู้อนถายิ่งดี มันแก้กิเลส. การบริจาคออกไปนั้น

เป็นการทำลายความเห็นแก่ตัว ทำลายกิเลส ควรจะมีอยู่เสมอ; แต่ก็ไม่ใช่ให้เอาไปให้หมด จนตัวเองไม่ต้องกินอะไร; นั้นมันก็ไม่ถูกต้อง. เราหามาให้มากด้วยความมีศีลธรรม สนุกสนานในการทำงาน หาเงินหาประโยชน์; นั้นหาให้ได้เต็มที่ไม่ต้องกลัวเกิน.

ฟังให้ดีนะ อาตมาบอกว่า ในส่วนที่หานั้นไม่ต้องกลัวเกิน; มีสติปัญญาเท่าไรหาไว้ให้มาก ไม่ต้องกลัวเกิน. แต่พอหามาได้แล้วอย่ากินเกิน, หามาได้แล้วอย่ากินเกิน, กินเท่าที่จำเป็นเท่าที่พอดี. พอมีเหลือจากนั้นแล้วเอาไปช่วยผู้อื่น, นึกถึงช่วยผู้อื่นก่อน; แล้วขั้กไว้เป็นหลักทรัพย์บ้าง. เมื่อหาไม่ต้องกลัวเกิน; แต่พอได้มาแล้ว อย่ากินเกิน, อย่าใช้เกิน, ให้มันเหลืออยู่สำหรับเป็นประโยชน์ ทำหน้าที่อย่างมนุษย์ที่มัจฉาใจสูง.

ฉะนั้นใครมีปัญญาสามารถหาเงิน หาทรัพย์สมบัติได้มากมาย เดือนละแสนละล้านก็ได้ ไม่ว่า : ไม่เกิน. แต่ได้มาแล้วอย่ากินเกิน; กินเท่าที่ท้องมันมี, อย่าไปกินอาหารมอละพันมอละสองพัน เหมือนที่เขาชอบอดกันเดี๋ยวนี้; แล้วก็ไปเที่ยวเล่นอย่างนั้นไปเที่ยวเล่นอย่างนี้. บางคนไปเที่ยวเล่นรอบโลกสามหนแล้วก็มีนะ, มันไปเที่ยวเล่นนะ, รอบโลกสามหนแล้วนะ. อาตมายังไม่เคยไปเลย; แล้วเขาก็บอกว่าดี ดีๆ, เงินเท่าไรๆ ก็ไม่ต้องคำนวณกันแหละ, มันเป็นประโยชน์แก่เขา

คนเดียว; แล้วเขาก็อวดสิ่งที่เขาซื้อมากิน ซ้อมมาใช้ ซ้อมมา
 ประดับประดาตกแต่ง; นมนั่นอย่างนั้น.

ฉะนั้น ขอให้ชำระสะสาง ทำสังคายนา ระบบศีลธรรม
 ในครอบครัวกันเสียใหม่; เสร็จแล้วจะได้มีการเกิดใหม่ใน
 โลกนี้, จะมีการเกิดใหม่. พอศีลธรรมกลับมาฝังสติดอยู่ใน
 จิตใจของคนทุกคนทั้งหลายแล้ว จะเปลี่ยนหมด จะเป็นการ
 เกิดใหม่; อย่างที่พูดมาแล้วเมื่อตะกว่า นายทุนขูดรีดทั้งหลาย
 จะตายหมด แล้วจะเกิดเศรษฐีใจบุญขึ้นมาแทน.

เศรษฐีใจบุญไม่ใช่ นายทุนขูดรีด. เศรษฐีใจบุญมีมา
 แต่ครั้งพุทธกาล มีโรงงานมีอะไรอย่างนี้เรียกว่า เศรษฐีใจบุญ :
 รักคนจนทุกคนเหมือนลูกหลานของตัวเอง. เศรษฐีหาทรัพย์
 ได้มากแล้วก็ฝังไว้ เพื่อเป็นทุนสำรอง อย่าให้โรงงานนั้นมันขาด
 เงิน; เขาทำอย่างนั้น. ถึงสมัยนั้นก็ไม่ได้ ถ้าเขาอยากจะเป็น;
 แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่เป็นกันนี้. เขาเป็นนายทุนขูดรีด เอาเงินมาใช้
 ส่วนตัว ไปเที่ยวรอบโลกปีละสามครั้งเสียดีกว่านั้น. ทน ถ้า
 ศีลธรรมกลับมา นายทุนก็ตายหมด, แล้วเศรษฐีใจบุญก็เกิด
 ขึ้นมา. นี่ทางฝ่ายทางออกที่ ๑ มันเปลี่ยนเป็นอย่างนั้น.

ทีนี้ พวกชนกรรมาชีพทั้งหลาย พอมีศีลธรรมเข้ามา
 ก็เปลี่ยนเป็นสัตบุรุษ ไม่ลุ่มหลงอบายมุข; ทำงานสนุก พอใจ
 ในการทำงานยกตัวเอง; เดียวก็พ้นจากความยากจน เป็นพลเมือง
 ที่ดี เป็นสัตบุรุษด้วยกันทั้งนั้น ก็ร่วมมือกันกับเศรษฐีใจบุญได้.

ถ้าเขาทำตัวเป็นชนกรรมาชีพ ก็ร่วมมือกับนายทนต์ตรีตไม่ได้
มันเป็นขมกับปูนต่อกันอยู่. พอคณหนึ่งเกิดใหม่เป็นสัตว์บุรุษ
เป็นพลเมืองที่ดี ไม่เป็นทาสของกิเลส ไม่เป็นทาสของอบายมุข
ก็เข้ากันกับเศรษฐีใจบุญได้ ก็เลยไม่มีปัญหาอะไร. คนหนึ่งจะมี
เงินมากจนฟ้า คนหนึ่งมีพอกินพอใช้ไปวันหนึ่งๆ ก็ไม่มี
ปัญหา, ร่วมมือกันได้ รักใคร่กันได้.

ทีนี้ พอลัทธิธรรมกลับมา พวกศักดินา พวกมีอำนาจ
พวกจักรวรรดินิยม หรือว่าพวกพระราชาธิบดีการอะไรทั้งหลาย
ที่เขาเคยรังเกียจกันนัก ก็เกิดใหม่หมด มาเป็นผู้ทรมตรธรรม.
ถ้าเป็นพระราชาก็ประกอบไปด้วยทศพิธราชธรรม เป็นเหมือน
กับบิดาของคนทั้งปวง. พระราชาที่ประกอบด้วยทศพิธราชธรรม
เป็นเหมือนกับบิดาของคนทั้งปวง เป็นที่ศรัทธาของทุกคน
ในประเทศ หรือว่าในโลก. เดียวพระราชาก็ไม่เป็นอย่าง
นั้นกัน เลยถูกกำจัดถูกปฏิวัติเปลี่ยนระบบการปกครองกันไปแล้ว
ตั้งมากมาย; โดยเฉพาะในยุโรป ในบ้านเมืองของพวกเขาฝรั่ง
เขากำจัดพระราชากันไปเกือบจะหมดแล้ว.

ดูเขียงอย่างพระราชาก็ประกอบด้วย ทศพิธราชธรรมบ้าง.

ทีนี้ ถ้าว่าพระราชายังพุทธกาล อย่างมีศีลธรรม
มันก็ไม่เป็นอย่างนั้น แล้วจะดทสด. ในชาติมายังคิดว่า ถ้า

พระราชาก็ประกอบด้วยทศพิธราชธรรมแล้ว โลกนี้จะร่มเย็น
มากกว่าที่จะมีอย่างระบบ อย่างเดียวกัน ซึ่งผลัดกันครองเมือง,
แย่งกันครองเมือง, ไม่เป็นธรรมแน่นอน, ไม่รู้ว่าใครเป็นผู้รับ
ผิดชอบประเทศ.

ทีนี้ พวกข้าราชการ ก็เหมือนกัน ถ้ามศีลธรรมแล้วก็
หมกบังปัญหา แหละ; อย่าต้องอธิบายเลย, เรื่องนมัมนูเก็นรูแล้ว
อย่าต้องอธิบายเลย. ให้ข้าราชการมีศีลธรรมตามความหมายของ
คำว่าราชา. คำว่า "ราชา" เกิดขึ้นในโลก หลุดมาจากปากของ
ประชาชนเอง; เพราะว่ามีพระราชาก็ปกครองบ้านเมืองจน
พอใจสงบสุข. ประชาชนร้องออกมาว่า ราชา-ราชา-ราชา คือ
แปลว่า พอใจ-พอใจ-พอใจ นี้คำว่า ราชา นั้นแปลว่า พอใจ
เป็นที่พอใจ, ข้าพเจ้าพอใจ. นั่นเป็นเรื่องกัณฑ์ ก็หมกบังมา
แล้วก็ไม่ได้; ในประเทศอินเดีย คำว่า ราชาๆ มันเกิดขึ้น
อย่างนี้.

ทีนี้ ถ้าเราเป็นข้าราชการ ทำงานของพระราชาก็ทำ
ให้ประชาชนพอใจ ก็พอใจในผู้ที่ทำงานของพระราชานั้น
ข้าราชการก็คือ ผู้ที่สนองพระประสงค์ของพระราชาก็ให้สมตาม
คำว่าราชา. ฉะนั้น อย่าได้โง่ไปถึงรังเกียจพระราชาก็ประกอบ
ไปด้วยทศพิธราชธรรม ตามความเข้าใจผิด. ในตำราพวกของฝรั่ง
ไม่มีพระราชาก็ประกอบไปด้วยทศพิธราชธรรม; ฉะนั้น หนังสือที่
ฝรั่งเขียนมา เขาจึงรังเกียจพระราชาก็.

แต่ทางฝ่ายตะวันออก เรานี้ ยังมีพระราชาทึ่ประกอบ
ไปด้วยทศพิธราชธรรม ไม่มีส่วนที่นารังเกียจเลย ยิ่งเป็นพระ-
ราชาเผด็จการมีศีลธรรมด้วยแล้วก็ยิ่งดี คือมันยิ่งเร็ว มันไม่ยุ่งงำม
เหมือนกับประชาธิปไตยยุ่งงำม. ประชาธิปไตยยุ่งงำม ๆ อยู่
อย่างนี้ ทั้งไม่มีศีลธรรมด้วยแล้วก็ยิ่งร้ายกาจ. ถ้าเป็น
พระราชาระบบพระราชานี้ มันรวดเร็ว ถ้ามศีลธรรมด้วยก็ยิ่งดี.

ในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาของเรา ก็มีพระราชานี้;
เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชเป็นพระราชานี้เผด็จการ เป็นคนเฉียบขาด
เผด็จการ. เมื่อยังไม่ค่อยรู้ภาษาภาษา ไม่มีธรรมะ ก็เคยฆ่าคน
เสียมาก, เรียกว่าฆ่าคนเป็นประเทศ ๆ กระทั่งฆ่าพี่ ฆ่าน้องก็เคย
เพราะเขาเป็นคนเฉียบขาดตรงไปตรงมา; เขามีสติปัญญาอย่างไร
ก็ทำไปอย่างนั้น. พอมาได้รับพุทธศาสนา เป็นพระราชานี้
ประกอบไปด้วยธรรม; ที่นี้ ทำถูกหมด มีแต่ทำถูกหมด และ
คงใช้อำนาจอย่างเดิม แล้วความเปลี่ยนแปลงมันก็เกิดขึ้น มีความ
ดีความเจริญในยุคพระเจ้าอโศกมหาราช แม้แต่ศาสนาที่ถูก
ชำระล้างจนสะอาด. นี่แหละพระราชานี้ที่ประกอบไปด้วย
ธรรม มีตัวอย่างนี้.

ที่นี้ ข้าราชการกตัญญูตามพระราชานี้; แล้วมีข้าราชการ
พวกหนึ่งซึ่งน่าสนใจมาก ก็เรียกว่า ธรรมมอฆโจ เป็นไทย ๆ ก็ว่า
ธรรมอำมาตย์ เป็นเจ้าหน้าที่ช่วยตรวจสอบทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ที่บ้าน
ทั่วเมือง ว่าใครได้ประพฤติศีลธรรมถูกต้องตามกฎของศีลธรรมหรือ

ไม่, หรือตามคำสั่งของพระเจ้าอโศกหรือไม่. พระเจ้าอโศกส่งไป
อย่างไร ต้องทำหมด; แล้วก็ให้พวกธรรมอำมาตย์เหมือนกับ
ตำรวจ ลักษณะเหมือนกับตำรวจ เทียบตรวจว่าใครได้ทำตาม
พระราชโองการแล้วหรือยัง.

พระราชโองการนั้นเป็นต้นว่า ต้องขุดบ่อน้ำ ต้องปลูก
ศาลา ต้องปลูกต้นไม้กล ต้องปลูกต้นไม้ม่วง ต้องปลูกต้นไม้ชาม
อะไรไปต่างๆ แล้วแต่ว่าจะส่งอย่างไร. ให้เลิกกินเนื้อ : บางที่
ก็เลิกกินเนื้อ ก็ไม่มีการกินเนื้อ, หรือกินเนื้อแต่น้อย หรือทำน^๕
ทำน^๕ มันก็ต้องทำตามหมด. นี่แหละ ธรรมอำมาตย์ เทย
ตรวจสอบเพื่อ ให้คนประพฤติศีลธรรมตามคำสั่งของพระเจ้า-
แผ่นดิน, โดยเฉพาะคือพระเจ้าอโศกมหาราช. นมขาราชการ
อย่าง^๕ ซึ่งเดี๋ยวนี้เราคงจะหาไม่ได้กระมัง; เราคงจะมีไม่ได้
กระมัง; เพราะมันไม่มีหลักการที่จะทำอย่าง^๕นี้ เราจึงได้มีกันแต่
เรื่องคอร์รัปชัน. นี่คือการเกิดใหม่ในเมื่อศีลธรรมกลับมา.

ถ้าศีลธรรมกลับมาใหม่ จะมีการเกิดใหม่หมดเลย;
ทุกคนจะกลายเป็นคนใหม่ เกิดใหม่หมด ก็มีศีลธรรมกันหมด.
ฉะนั้นขอให้ช่วยกันนึกถึงข้อนี้ คือการเกิดใหม่อย่าง^๕นี้ ช่วยกัน
ตั้งอกตั้งใจภาวนาว่า ขอให้มันเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย
ในทางที่ถูกต้อง; แล้วให้เกิดใหม่กันทุกคน, ทุกๆ คนนั้น
แหละ ขวนกันเกิดใหม่ คือเปลี่ยนไปในทางที่มันตรงกันข้ามกับ
ภาวะที่ไม่มีศีลธรรม. นี่เราจะเรียกโดยสมมติว่า ทางออกที่ ๓ ก็ได้,

หรือจะเรียกตามตรงๆ จริงๆ ไปตามเดิมก็ว่า กลับไปสู่ทางเก่า
ก็ได้เหมือนกัน แล้วแต่จะชอบเรียกอย่างไรหนะ.

พุทธบริษัทจำเป็นต้องสำแดงตน, เดินตาม พระพุทธรูปประสงค์ให้ถูกต้อง.

อัน อุตมากจะพูดถึงข้อที่ว่า เรานะเป็นผู้ช่วยกันได้.
เมื่อคืนนี้ก็ได้พูดกับทายกทายิกาพวกหนึ่งแล้วว่า พวกเรา
อุบาสกอุบาสิกาภิกษุภิกษุณี วัดวาอารามนี้ สามารถจะช่วยสร้าง
ทางออกที่ ๓ ได้. ข้อแรกที่จะต้องนึกก็คือข้อที่ว่า พระพุทธรูป
ได้ทรงมอบหมายพระศาสนาของพระองค์ไว้ในกำมือ ของพุทธบริษัท
สี่ว่าจะอยู่หรือมันจะหมดไป วินาศไปก็เพราะพุทธบริษัทสี่; เท่ากับ
พระองค์ได้ทรงมอบหมายพระศาสนาไว้ในกำมือของพุทธบริษัทสี่.
ท่านที่เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ต้องรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อ
คำว่าอุบาสกอุบาสิกาให้ดี แล้วก็สนองพระพุทธรูปประสงค์อัน.

เดี๋ยวนี้ทางภิกษุบรรพชิตนี้ อุตมาจะใช้คำว่าวัด วัด-
วาอาราม สามารถที่จะสร้างทางออกที่ ๓ ได้ง่ายตาย เพราะว่ามัน
สะดวกอยู่หลายๆ อย่าง : เป็นมันสมอง เป็นผู้นำ เป็นผู้กระทำ
ตัวอย่าง ในการที่จะสร้างทางออกที่ ๓ ก็มีรายละเอียดมาก พูด
วันนี้ไม่หมด. จะพูดโดยใจความว่า วัดวาอารามสามารถช่วย
กันสร้างทางออกที่ ๓ ได้หลายอย่าง หลายชนิดและหลายๆ

ระดับ, อย่างอ่อนๆ อย่างเข้มข้น, แล้วก็อย่างชนิดนั้นชนิดนี้
ให้คนมีศีลธรรมก็แล้วกัน.

ถ้าวัดไม่ทำหน้าที ก็ไม่มีความเป็นวัดแหละ; ถ้าวัด-
วาอารามไหนไม่ได้ทำหน้าที่นั้น ก็ไม่มีความเป็นวัดวาอาราม.
ภิกษุบรรพชิต ก็เหมือนกัน ถ้าไม่ทำหน้าที่นั้นก็ช่วยเหลือ
ผู้อื่น อันนี้จะเรียกว่า ความเป็นภิกษุเหลือครึ่งเดียว. เอา,
ต่อให้เป็นพระอรหันต์ก็จะพูดว่า ความเป็นภิกษุเหลือครึ่งเดียว;
เพราะว่า พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ว่า ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น
หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่ายนั้น ต้องทำให้เต็มตามความสามารถ เต็ม
ตามสติกำลัง. ฉะนั้นเมื่อได้ทำประโยชน์ตนเต็มทีร้อยเปอร์เซ็นต์
แล้ว มันก็เท่านั้นแหละ; ถ้าประโยชน์ผู้อื่นยังไม่ได้ทำเสียเลย
มันก็ขาดไปครึ่งหนึ่งแหละ.

ฉะนั้น ขอให้ทำประโยชน์ผู้อื่นด้วย ทุกคนสามารถทำ
ได้ อย่างน้อยที่สุดก็ด้วย การทำตัวอย่างให้ดู. มีปากก็อย่าไปพูด
เพื่อเจ้อ; เอาไว้พรา้สอนลูกหลานเด็กๆ ประชาชนทั้งหลาย
ให้เราได้รับรู้ วิชาเพิ่มขึ้น. อย่าเอาไว้พูดเพื่อเจ้อเหมือนกับที่
พระณเรเขาทำกันโดยมาก; เอาไว้ศึกษาแต่เรื่องกิเลสเรื่องส่วน
ตัวเสียโดยมาก มันไม่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น. ฉะนั้นจึงเรียกว่าถ้ามี
กำลังทำอะไรแล้ว ก็ให้หนักถึงตัวเองครึ่งหนึ่ง ผู้อื่นครึ่งหนึ่ง;
ช่วยตัวเองได้เท่าไร ก็ช่วยผู้อื่นได้เท่านั้น. นี้เรียกว่า วัคของ
ศาสนาและทุกศาสนาด้วย จะช่วยสร้างทางออกที่ ๓ ให้แก่

มนุษย์ ซึ่งกำลังจนแค้นหรือจนท่า; หาทางออกไม่ได้ อยู่ในป่า
ลึกของโมหะ ของความลุ่มหลงในวัฏฏนิยาม ให้ช่วยกันออกมา
เสียจากป่าลึกลงให้ได้.

ทุกคนต้องอยู่ในศีลธรรม, หวังความ สงบสุขแก่เพื่อนมนุษย์ทั่วโลก.

ทีนี้ จะพูดต่อไปอีกนิดหนึ่งว่า เมื่อพูดถึงทางออกที่ ๓
แล้ว ก็ขอให้ใจกว้างนึกถึงทางออกของคนทั้งโลกเถิด. อย่า
นึกแต่ทางออกของบุคคลเดียว; ไม่ต้องนึกถึงของประเทศเราเพียง
ประเทศเดียว. ขอให้นึกทีเดียวทั้งโลกดีกว่า; เพราะว่าโลก
มันกำลังจะฉิบหาย, แล้ววิกฤตการณ์ในโลกทั้งโลกมาครอบงำเอา
ประเทศไทย, ฉะนั้นต้นตอมันอยู่ที่เรื่องของโลกทั้งโลก.

ขอให้ช่วยกันนึกถึงเรื่องของโลกทั้งโลก หาทางออกที่ ๓
ให้โลกทั้งโลกแหละก่อน, นึกถึงก่อน แล้วทำไปเถอะ มันจะ
เป็นประโยชน์แก่เราเอง, แก่ประเทศของเราเองทันทีพร้อมกันไป
ในตัว ทั้งที่เรามุ่งหวังจะให้เป็นประโยชน์แก่โลกทั้งโลก. ฉะนั้น
ถ้าว่านึกถึงตัวคนเดียว; เดียวมันก็กลับไปเห็นแก่ตัวอีก, เผลอ
ไม่ทันรู้, เป็นกิเลส เป็นเห็นแก่ตัวไปไม่ทันรู้.

นี่แหละ คือเรื่องที่เราจะมาพูดในวันนี้ โดยใจความ
ก็คือทางออกที่ ๓; เมื่อทางออกที่ ๑ ทางออกที่ ๒ มันไม่

สามารถจะช่วยมนุษย์ คือไม่เป็นทางออกได้ ก็เหลือแต่ ทางออก
ที่ ๓ คือพระศาสนา, การกลับมาแห่งศีลธรรมในพระศาสนา
เป็นทางออกที่ ๓ ของโลกปัจจุบัน. ถ้าพูดให้ถูกต้องคือ ทาง
เก่าที่เราจะต้องวกกลับไป ให้มันถูกต้องตามเดิม เหมือนสมัยที่โลก
ยังมีศีลธรรมค้อยู่.

นั่นแหละ คือ ธรรมสัจจะปกิณกะแห่งวันนี้ พุดถึงทาง
ออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน คือการกลับมาแห่งศีลธรรม
ของพระศาสนา; โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็ พุทธศาสนาสำหรับพุทธ
บริษัทเรา เพราะว่าเราถนัดมือ ในการที่จะทำตามหลักของพระ
พุทธศาสนา. แล้วก็ให้ใจกว้างพอที่จะนึกถึงว่า : ทุกๆ ศาสนา
ก็มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน, แล้วก็คงจะสามารถแก้ปัญหาได้
อย่างเดียวกัน; ฉะนั้นอย่ามาแตกแยกกันเสียอกระหว่างศาสนา
ที่อยู่ในโลกนี้.

โลกนี้โลกเดียวกำลังถือศาสนาต่างๆ กันมากหลายสิบ
หลายร้อยศาสนา; ถ้าจะพูดโดยรายละเอียด ก็อย่าให้สิ่งนั้นมา
เป็นอุปสรรค หรือเป็นปัญหาเลย : ทำไม่ว่าอย่างนั้น? ก็เพราะ
ว่าทุกๆ ศาสนามีศีลธรรมอย่างเดียวกัน คือมีศีลธรรมว่า เรา
เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน, เราต้องบังคับความรู้สึก
ของกิเลส, เราต้องเอาชนะความทุกข์ให้ได้, อยู่ด้วยความรู้สึกที่
ไม่ต้องทนทุกข์ทรมาน. ทุกศาสนาเป็นอย่างนั้น.

ก็เป็นอันว่า การบรรยายในวัน^๕นี้ มุ่ง^๕เฉพาะแต่ทาง
ออกที่ ๓ คือการกลับมาแห่ง^๔ศีลธรรมของศาสนาทุกศาสนา เป็น
การบรรยายที่สมควรแก่เวลาแล้ว.

อาตมาก็จะเป็นหวัดเจ็บคอยู่แล้ว. ต้องขอยุติการบรรยาย^๖
ในวัน^๕นี้เพียงเท่านี้ ให้พระสงฆ์ท่านได้สวดคณเสารายเพื่อส่งเสริมกำลัง
จิตต่อไป.

รายชื่อหนังสือ
ชุดหม่นลือ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธรูปค้ำกลอน	๓
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑
๓.	การงานคืออะไร?	๑
๔.	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร?	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต	๑
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ	๑
๗.	ปวารณา	๑
๘.	ชาติในปัจจุบัน	๑
๙.	ทางออกที่ ๓ แห่งยุคปัจจุบัน	๑

ทางออกที่ ๓ แห่งยุคปัจจุบัน

(ในฐานะเป็นพุทธบริษัท)

ควรมีทางออกเพื่อช่วยแก้ปัญหา:-

ทางออกที่ ๓ ของโลกปัจจุบัน เป็นคำทางการเมือง.

เขากำลึงพิจารณาแก้ปัญหาเรื่องระหว่างคนมั่งมีกับคนจน.

พุทธบริษัทสมควรทำหน้าที่ช่วยแก้ปัญหา

ซึ่งไม่ควรต้องเรียกว่าทางออกที่ ๓ แต่ควรเรียกว่า “กลับไปทางเก่า” ;

ทางเก่า คือต้องให้ศีลธรรมของทุกศาสนากลับมา :

ทั้งคนมั่งมีคนจน มีศีลธรรมประกอบในทุกกรณี ปัญหาทั้งหมด.

เดี๋ยวนี้คนเข้าใจผิดและละทิ้งศีลธรรม, หลงแต่วัตถุนิยม.

พุทธบริษัทต้องทำหน้าที่แต่ละฝ่ายให้ถูกต้องทั้งส่วนตนและสังคม.

ทุกศาสนาต้องปลูกฝังความรักเพื่อนร่วมโลกเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน,

แต่ละศาสนาไม่แตกแยกเหยียบย่ำกัน.

ต้องฝึกบังคับกิเลสให้ได้.

ไม่ยอมเป็นอยู่ด้วยความทุกข์บีบบังคับเพราะทำชั่ว.

ขอให้ศีลธรรมกลับมา ความสงบสุขจักพึงมีได้.